

V Franciji se bodo letos vršile volitve v parlament in avtoritete se boje, da pride v njih do boja na ulicah med pristaši skrajno konservativne stranke, ki jo vodi general de Gaulle in med komunisti. Gornje je slika iz enega prejšnjih izredov dijakov, ki so zahtevali boljše socialno zaščito. Policija jih je kmalu razgnala in v Parizu so tega vajeni.

Kitajska bila že v mnogih vojnah; se v vseh ohranila

Zapadna Evropa v skrbeh.—Anglija obeta prenehati trgovati s Kitajsko Ameriki na ljubo.—Mao Ce-tung objavlja zmago

„Velika debata“, ki jo vrši sedaj v Zed. državah general MacArthur proti Trumanovi administraciji, ker mu ni dovolila napasti kitajsko celino, ima tudi v Evropi in drugje nič koliko pozornosti.

„Ali Azija, ali Evropa“
Tako je ta boj med MacArthurjem in Trumanom označil en vpliven francoski list in o grozna večina drugih je enakega mnenja. Gornje namreč pomeni, ali se bodo Zed. države zapletle v vojno z azijsko celino, kakor hoče MacArthur z napadom na Kitajsko, ali pa bo kmalu prevladal Truman, ki bi raje koncentriral ameriško oboroženo silo za obvarovanje zapadne Evrope in Sredozemlja pred možno sovjetsko agresijo. Obojega Zed. države ne bi zmogle.

Naravno, da so v to vprašanje izredno zainteresirane vse države atlantskega pakta. Kajti čeprav MacArthur misli, da bi lahko premagal Kitajsko ter jo spravil na kolena zgolj z bojno mornarico ter letalski silo, in s Čiang Kaiškovo invazijo — v Angliji dobro vedo, in Pantagou v Washingtonu, da je bila Kitajska že velikokrat premagana, a razpadla ni nikoli, kakor je npr. turško ali pa habsburško cesarstvo.

Cim bi MacArthur zapletel Zed. države v vojno širim Azije, bi morala tja naša mornarica in zračna sila — pa bombe, razna druga municija, in

V tej številki

Nekaj člankov v tej številki je bilo napisanih že precej časa tega, npr. o Avstriji, zato se ne vjemajo povsem s sodobnimi dogodki. Ponovilne oziroma ožje volitve za predsednika avstrijske republike so se vršile v nedeljo 27. maja. Izvoljen je bil socialist Teodor Koerner, star 78 let. Dobil je 2.172.806 glasov, in krščanski demokrat Heinrich Gleissner 2.004.290. Toliko v dopolnilo k članku o Avstriji.

V tej številki je bilo zanimivega gradiva. Precitajte ga.

Več o raznih naših stvareh pa bo v prihodnji številki.

RAZDEJANJE KOREJE

Seoul, pred japonsko okupacijo glavna mesto Koreje, je imel že 1.750.000 prebivalcev, torej več kot jih ima Cleveland z okolico vred.

To mesto po imenu še obstoja. V sedanji vojni je bilo razdejano. Sovražni si armadi sta se pomikale v bitkah preko njega sem in tja že petkrat. V aprilu in maju letos je bil spet pozorišče spopadov. Vodovodi, elektrarne, plinarne, vse je uničeno. Vse mesto je razvalina. Ko je pred par meseci armada Združenih narodov spet okupirala razdejani Seoul, se je vrnilo vanj kakih 100.000 prebivalcev. A vsled nedavnih bitk okrog njega so zopet bežali.

Polotok Koreja je geografično precej podoben Italiji. Po velikosti je manjši kakor Italija in tudi manjši kakor Jugoslavija, a prebivalcev ima veliko več kakor slednja. Namreč imela jih je pred lanskim junijem, ko se je spreminila v bojišče. Živel je v nji v miru približno 30 milijonov ljudi.

Sedaj si v nji stojita nasproti v glavnem ameriška in kitajska armada. A odločilne bitke dosedaj in mogle izvojevati nobena.

Kmalu v začetku leta 1950 so ameriški vladni krogi s Trumanom na čelu izjavili, da Koreja za Zed. države strateško ni važna, zato se ne bomo topli zanjo. Niti ne za Formozo. Ako bi nič ne rekli, bi storili pametno. Ker pa so in potem besedo v Washingtonu prelomili, je sedaj Koreja ena izmed najbolj upuštjenih dežel, kar jih je še bilo razdejanj v novejši zgodovini.

Ni porušen samo Seoul temveč skoro vsa korejska mesta in tudi vasi so uničene.

Po kapitulaciji Japonske je bila Koreja na konferenci zaveznikov onih dežel, ki so bile v vojni z njo (z Japonsko) razdeljena v dve okupacijski coni: severno Korejo je zasedla sovjetska armada, južno pa naše čete. V slednji je bilo tedaj kakih 20 milijonov prebivalcev, v severni pa deset milijonov. Glavno mesto Seoul je bilo v ameriški coni. Deželo, ki je geografično enota, so umetno razdelili s 38. prečnico. To so črte, kakršne vidite na globusih. Sovjeti so v svojem delu ustanovili komunistično vlado, ob enem tudi armado ter jo oborožili v zaplenjeno japonsko municijo. Po par letih okupacije so se sovjetske čete vrnile v Sibirijo. Le ruski svetovalci so še ostali pri vladi severne Koreje. A ko se je sedanja vojna pričela, so tudi oni odšli.

V ameriški okupacijski coni so naši oficirji podprli sloj, kateremu niso bile koristi ljudstva nič mar. Zato je bila vlada južne Koreje, ustanovljena po ameriških direktivah, ne le nepriljubljena med maso pač pa tudi obsovana. Njen predsednik je bil in je še Syngman Rhee (Ri). Ko so Američani smatrali, da je stvar Koreje, saj kar se njihove cone tiče rešena, so poslali naše čete vedriti na Japonsko, ali pa domov.

Komunistična vlada severne Koreje si je Trumanovo izjavo, da Koreja za Zed. države strateško ni važna, dobro zapomnila. Vedela je, da dežela, ki je ena celina in zgodovinsko skozi stoletja združena gospodarsko in politično, ne more ostati z neko prečnico prerezana na dvoje. Isto je vedela reakcionarna vlada južne Koreje. Vprašanje med njima je bilo le, kdo naj drugi del prvi napade.

Komunistična vlada severne Koreje se je odločila prva, pripravila napad jako posrečeno in prodirala proti jugu zelo naglo.

Tedaj je naš predsednik Truman kot vrhovni poveljnik ameriške oborožene sile ukazal generalu MacArthurju ter drugim ameriškim častnikom na Japonskem

(Konec na 4. strani)

NAROČNIKOM V POJASNILO

Čitate o stanju lista ter o njegovih finančnih in drugih težavah poročilo s seje upravnega odbora na drugi strani v tej številki. Dalje notice z upravniske mize ter "Nekaj o naših stvareh" na prvi strani.

Povest, kako se naša vlada lahko zavzame za preganjanca

Potovanja Američanov so v vzhodni blok silno ovirana. Potniškim agencijam je znano prav tako kakor prosilec, kako težko je bilo dobiti vizo v državnem departmentu za potovanje v Jugoslavijo — češ, njena vlada nam je sovražna, če greste tja, Zed. države vas v slučaju, da vam bo delana krivica, ne bodo mogle ščititi. Torej vize ni bilo. Le redkokdaj si jo je izvojeval. Nekateri so si takrat od jeze celo odpovedali ameriškega državljanstva, samo da so mogli tja.

Sedaj, ko je Titov režim z ameriško vlado sprjaznen, gre lahko vsakdo v Jugoslavijo in tudi oha ne dela pri tem nobene ovire. Mnoge ljudi iz številnih dežel je jugoslovanska vlada tja povabila na svoje stroške in jih še vabi v goste. To dela, ker smatra, da je to zelo dober način odbijati propagando kominforma proti nji.

Torej kar se Jugoslavije tiče, nima ameriška vlada nič več vzroka odrekati vize, Tito pa tudi ne nadzirati posetnike, pa naj bodo člani našega kongresa, ali časnikarji, radio-komentarci ali kar že. Nekateri jo po vrnitvi pohvalno omenjajo, drugi ne, a vseeno se po Jugoslaviji eni kot drugi lahko svobodno gibljejo, najbolj pa tisti, ki so tam kot gostje vlade.

Drugače, oziroma kot prej, pa je z ozirom na odnose z Zed. državami v Sovjetski zvezi in v njenih zaveznicah.

Rusija noče turistov od nikoder, ker v vsakem smatra, da je poteniški špijon. Niti jih nečejo njene zaveznice, satelitke imenovane.

Zanimiv npr. je v tem oziru slučaj Roberta A. Vogelerja. L. 1949 se je peljal iz ameriškega poslanstva v Budimpešti na Ogrskem v svoj urad kakor čestokrat prej. A zvečer ga ni bilo domov. "Čudno", je premišljevala njegova žena Lucile, ki je lepa, še mlada, energična in inteligentna ženska. Poizvedovala je. Dognala je, kje so ga videli zadnjič — torej v ameriškem poslanstvu, nato je šla na policijo, kjer pa ji niso mogli, ali pa ne hoteli ji kaj točnega povedati. A je vztrajala in naslednji dan so ji pojasnili, da je bil njen mož Robert A. Vogeler aretiran, ker je špijonaril v prid tuje države. Vogeler je Američan, kakor njegova žena. Pred

(Konec na 6. strani)

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Ameriški politiki se toliko kar Dalla Torre uči, se niti v katoliški Italiji ne prakticira, da si ima katoliško vlado.

Kongresnik Blatnik iz severne Minnesote ved redkokdaj v splošni ameriški tisk. A ko je v zbornici ostro prijel generala MacArthurja, sta o tem poročale obe največji ameriški časniški agenciji. Blatnik je namreč MacArthurja obdolžil krivde velikih izgub, ki jih ima ameriška armada v Koreji, dočim MacArthur dolži Trumana krivim, ker mu ni pustil bombardirati Kitajske. Blatnik je bil v drugi svetovni vojni dodeljen ameriški zračni sili in bil za armado v inteligenčni službi. Torej se razume na špijonažo. Dejal je v kongresu, da MacArthur se ne, ker je prerokoval, da se Kitajska ne bo umešala v korejsko vojno in da bodo ameriški vojaki v Koreji za zadnji božič že lahko doma. V obeh slučajih se je MacArthur debelo zmotil. Blatnik meni, da ako bi bil MacArthurjevi špijoni na Kitajskem budni, bi lahko dognali, da se kitajska vlada resno pripravila interviriti v Koreji in ne bi storil varljive obljube našim vojakom, da bodo o božiču že lahko doma. Tako pa mnogih ne bo nikoli več domov, razen ako bodo pripeljeni v ravnih nazaj.

Senatna preiskava organiziranega kriminalstva je dosegla saj toliko, da je policija širom dežele nekoliko bolj budna in raketirji so se potuhnili, dokler se veter proti njim ne polaze.

"Gemblanja" je vsled tega za enkrat veliko manj, a zatrtje še ni. Tudi igra "bingo" je "gemblanja". V Springfieldu, glavnemu mestu države Illinois, je bila ta igra že zgodaj lani prepovedana tudi cerkvam. Goje jo je katoliške fare. V Chicagu se v njih bingo še vedno svobodno igra. Policija stopa na prste le nekaterim posameznikom ter grupam, a ne pa katoliškim faram, ne Ameriški legiji. V lokalih obeh se vrše tudi druge hazardne igre. Zveza protestantskih cerkva je na katoliške fare že večkrat apelirala, naj nehajo z "bingom", karnivali in

(Konec na 6. strani)

Nekaj o naših stvareh

Na angleški strani v tej številki je članek, kako velike korporacije iz svojih ogromnih profitov podpirajo z oglasi bizniški tisk raje kot pa da bi plačale tisti denar zvezni vladi za dohodninski davek. Mnoge kompanije so si na račun vojne v Koreji profite zvišale za več kot 30 odstotkov. Ze prej so trošile — namreč med drugo svetovno vojno, za oglašanje veliko več kot še kdaj prej.

To je ne da bi pomajale vse samo svoje produkte naprodaj, pač pa dale v liste kak članek iz tega ali onega časopisa, v katerem so si ga same naročile, potem pa ga v obliki oglasa ponatisne ena ali druga korporacija, kakor že v naprej domenjano, v velebizniškem, nabolj razširjenem tisku širom dežele. Članek je lepo okrašen, razpodeljen preko cele strani, včas s primernim kartunom. Navadnemu čitatelju se zdi stvar nedolžna, toda dotična družba je brzkone plačala za oglašanje tistega pisanja, ki se nje prav nič ne tiče, mogoče četr milijona dolarjev, lahko tudi več — in vse to ob koncu leta odšteje od svojih dohodkov s pretvezo oglašanja in s tem ogoljufa zvezno vlado na davku.

Ogoljufa? Ne, ker take goljufije so postavne. Razlika je le, da namesto vlada, dobe tisti denar velebizniški časopisi. Kongresniki in senatorji, ki se tega časopisja boje, nočejo zoper to raketirstvo ničesar ukreniti, kakor tudi zoper velegangsterje ter "hoodlume" ne.

S pomočjo teh ter drugih oglasov izhaja velebizniško časopisje v ogromnih nakladah, bogati da kaj in ob enem podružaje naročnino. Toda tudi če so jo dvignili večina sto do dve sto odstotkov, bi še vseeno propadli, ako ne bi imeli oglaševalcev. Čim jih kak list ali pa revija izgubi, je konec.

"Proletarec" kajpada nima podpore oglaševalcev, ker jih je premalo v njemu. Nekateri slovenski listi jih imajo precej. Mi smo skozi vso dobo odklanjali zavajalne medicinske oglose, ženitovnanjske in druge take, ki so bili in so kvarni ljudskim žepom. Tudi mrtvaških oglasov nimamo, kar je dobro, ker čim več jih je v listu, bolj je spominjajo tudi na njegovo smrt, ki nekega dne v eni ali drugi obliki prav gotovo pride.

Veseli pa smo, kadar nam kako društvo, pevski zbor ali klub pošlje oglas, v katerem vabi na koncert, na veselico ali piknik, ker tam je življenje še v cvetju.

Torej oglašajte svoje priredbe tudi v Proletarcu, ali pa, ako tega ne zmorete, nam pošljite vabila ter poročila o njih. Drugo, kar znova prosimo ob tej priložnosti: poravnajte naročnino, ako vam je že potekla, ne da bi čakali opomina. Manjka nam delavcev, zastojnihkih pa ne, moremo dobiti, kakor smo jih ko je Proletarec začel izhajati in nato še v kakih nadaljnjih 30 letih. Sodelujte, pa bo vse dobro.

Naraščanje histerije v ameriški politiki

Četudi med demokrati in republikanci ni nobene načelne razlike, je nastal med politiki obeh strank tako ljut boj, da je postala vsa, dežela nervozna. Vzroki so različni, med njimi vojna v Koreji, inflacija, vpitje proti komunistom, oboroževanje, pošiljanje naših vojakov v zapadno Evropo itd.

Vojna v Koreji je med ameriškim ljudstvom zelo nepopularna, če je sploh kje vojna popularna. Republikanska kampaanja proti Trumanu je fanatična in če bi človek sodil po nji, bi mislil, da je on (Truman) najbolj zločest in obsovažen človek na svetu. Kartuni v njemu sevravnih listih, kakršni npr. je Chicago Tribune, ga predstavljajo za "mirkuco". Histeriki v kongresu zahtevajo, da se ga odstavi, ker da je nesposoben za predsedniško službo. Pokojni Roosevelt je bil, pa so v histeriji prav tako divjali proti njemu. Truman je sedanje politične

nestabilnosti veliko kriv s svojo doktrino in pospeševanja mrzle vojne z Rusijo, a prav tako so jo krivi histeriki, ki kriče proti njemu.

Wisconsinski senator republikanec McCarthy vpije že mesec v kongresu, na shodih in v radiu, da so departmanti zvezne vlade natrpani s komunisti, posebno še državni oddelek (Department of State). In vendar je bil Truman tisti, ki je proglasil doktrino za boj proti komunizmu vespoved. Šel je v boj proti njemu v Grčijo, v Italijo je podprl konservativce in vlado finančno in s propagando, da bi komunisti ne zmagali, a tu pa jih po McCartijevih trditvah najema v vladne urade. Kako se to vjema?

V to politično napetost pihata tudi general MacArthur od kar je prišel iz Japonske. Truman ga je odslovil, ker je hotel vojno v Koreji in ameriško politiko v

Aziji voditi po svoji glavi. Razboriti general je uzaljen, podajal je izjave, v katerih trdi, kako da je on v pravem, se dramatičiral na shodih, najbolj pa ko je govoril na skupnem zasedanju poslanske in senatne zornice. S svojim bojem proti Trumanu in Achesonu nadaljuje. Bil je na zahtevo republikancev pozvan pred senatni odsek za vojne zadeve, kjer so republikanci z MacArthurjem vred dokazovali, da je glede vojne taktike proti Kitajcem in ameriške politike v Aziji MacArthur v pravem, ne pa Truman in njegov državni tajnik Acheson. In sploh da je nerodna Trumanova politika krija sedanjemu neznosnemu stanju v Koreji.

Republikancem in tudi mnogim demokratom je posebno Dean Acheson trn v peti. Boj proti njemu ni nič manjši kakor proti Trumanu. Zahteve, da naj se ga odslovi, je Truman ignoriral, a končno so iz Washingtona prišle vesti, da bo vsled histeričnega boja proti njemu resigniral. To je morda že storil predno bo ta list prišel čitateljem v roke.

Ameriški državni departm (ali po evropsko, ministerstvo vnanjih zadev) je v vsej zvezni administraciji najvažnejši. Zed. države so mogočna sila, ki si prizadeva prevzeti vodstvo nad vsemi deželami, ki so svobodne, to je, ki niso komunistične. Proti komunističnim pa vodi Zed. države "mrzlo" vojno in v Koreji "vročo" vojno. Vse to se vrši v področju državnega departmanta, s katerim sodeluje vojni departm. In kadar ne gre kaj po sreči, sta glavna tarča napadov državni tajnik in predsednik. In ker jima po svetu res ne gre vse po sreči, pa tudi doma ne, imamo sedaj v ameriški politiki toliko zmede.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO DRUGO SREDO

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do petka
popoldne za priobčitev v številki naslednjega tedna.

PROLETAREC

Published bi-weekly by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906.

FRANK ZAITZ, Editor

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROckwell 2-2864

S SEJE UPRAVE PROLETARCA, JSZ IN PROSVETNE MATICE

Navzoči na seji dne 11. maja 1951 so bili Joško Oven, Fred A. Vider, Milan Medvešek, Filip Godina, John Rak, Angela in Frank Zaitz.

Predsednik Joško Oven je pojasnil, da je to sejo sklical tajnik F. Zaitz radi zelo nujnih zadev.

Nato je podal Zaitz sledeče poročilo:

Po sklepu prejšnje seje smo plačali tiskarni \$1.500.

List je radi moje boleznj od lanskega decembra neredno izhajal. Velik vzrok temu pa je tudi to, ker tiskarna zahteva, da ji tisk sproti plačujemo.

Vse likvidne imovine v banki in v Jugoslav Saving and Loan imamo \$2.670.08, namreč na imena JSZ in Proletarca.

Precej ljudi nam je vrnilo delnice Slovenskega delavskega centra, z naročilom, da naj jih vnovično ter denar izročimo v tiskovni sklad lista. Skoro vse te delnice so nam bile poslane, ko je Anton Udovih delal v upravnistvu. SDC delnice ne izplačuje, torej so vse, ki so nam bile poslane, sedaj last Proletarca, večino drugih pa lastuje klub št. 1 JSZ.

Dolgovi

Dolgujemo nekaj za lani in nekaj za letos Tonetu Udoviču in Ani Benigerjevi, ki je uredila računsko poročilo, da je akountant Filip Heller mogel izpolniti davčno formo za internal revenue. Tudi njemu še dolgujemo za delo. Angeli Zaitz dolgujemo \$10, ki jih je plačala na pošti. List je namreč moral spremeniti svoj Second Class privilegij, ker je za tednike drugačen kakor pa za dvotednike. Dolgujemo ji tudi poštnino za pakete koledarjev, ki so bili poslani v Jugoslavijo.

Tiskarni smo dne 1. maja dolgovali \$1.078.08. Naravno, da želi, da ji dolg poravnamo in da ji bi računne sproti plačevali. Rekel sem jim, da bom na ti seji predlagal polovico poravnave, in pa da naj postavijo gradivo, katerega je tam nekaj že tri tedne. Mr. Mesič je dejal, da bo to storil.

Ko je bilo sklenjeno, da bo Proletarec izhajal vsak drugi teden, je nastalo za stavca Chas. Maršička manj dela. Baš nekako v onem času je bila tiskarna ob dve unijski glasili. Eno je bilo preseljeno v Denver. To je glasilo rudniških in topilniških delavcev. Drugo pa je bilo glasilo unij delavcev v tovarnah International Harvester kompanije, ki se je potem združilo z glasilom unije električarjev. Vse tri so bile iz CIO izključene, češ, da so pod dominacijo komunistov. Ker je tiskarna s temi spremembami imela začasno manj dela, je bil nekaterim, v številki Maršičku, delavnik znižan na štiri dni v tednu. Zdej mislim spet delajo po pet dni. Maršiček je med tem dobil delo, tako mi je pravil, v svoji sosesčini, kjer bo delal v tiskarni po pet dni. Kupil je hišo in je pojasnil, da ima vsled tega velike obilicije.

Za nas je bilo vprašanje, kdo bo v Adriji zdaj staval Proletarca. Našega jezika je zmožen v nji lastnik, a se je branil list še v nadalje tiskati, prvič ker je zaposlen z drugimi opravki, in drugič pa zaradi naše obligacije nji ter listovega nerednega izhajanja.

O drugem sem vam prej pojasnil, namreč zaradi dolga.

V upravnistvu je delo jako zastalo. Ko je prišla sem za Chas. Pogorelecem Anne Beniger, se je naloge hitro privadila, ker je dobra knjigovodkinja in delala je dolgo za tiskarno SNPJ in Prosveto. Zna dobro oba jezika. Da je uredila zaostalo delo v našem upravnistvu, ji je nekaj časa pomagala Ann Sanneman in potem tudi za kratko dobo ena Bergerjeva hči. Nato ji je zdravje opešalo in morala je skrbeti, da si ga popravi. Zelenela je, da naj jo razbremenimo te službe, ker bo morala biti precej časa v bolnišnici in doma, predno popolnoma ozdravi. Prišel je Clarence Zaitz, ki pa ni ostal dolgo. Nato sem prosil Antona Udoviča, da bi pomagal. Zelo je skrben, a delal je le ob večerih, kaj časa v nedeljo in ob sobotah. A v tovarni, kjer dela, so naročila narasla in delati je moral potem v nji vseh šest dni. A sem je še prihajal pomagati in jamral, da bi moral kaj popraviti na svoji hiši, pa nima nič časa. Moral je tukaj pustiti, ker mu vzamejo čas tudi družbene stvari in pa pevski zbor Prešeren, v katerem se udeležuje. Tako sem spet ostal sam, pa žena mi pomaga, kolikor more.

Naš naslovnik naročnikov tudi potrebuje veliko dela, ker je zastalo. Naročnine je treba vpišavati na tri kraje. Precej kopij lista pošta vrača, za kar zalagam poštnino, ker jo je treba plačati tudi za vrnjené liste, in nekaj tednov lansko leto nekemu človeku po \$1.30 ne da bi jaz listu kaj računl. Prej pa je te vsote fihakoval Anton Udovih.

Vse dnevne časopise ter skoro vse revije tudi plačujem iz svojega žepa, in pa vozine v tiskarno, na pošto in sploh kamor mi je treba iti po opravkih za list. Moja plača je \$50 na teden, od katere dobim nekaj nad 42, tako da čistega ne dobim po odbitku omenjenih stroškov ni \$140 na teden.

Ako bi mi mogli plačevati kot se spodobi, bi morda dobili tudi upravnika, dasi sedaj ne vem za nobenega takega. Vsakdo, ki ima sposobnosti, zasluži drugje toliko, da bi mu mi take plače, tudi ako bi bili v dobrem finančnem stanju, vseeno ne mogli dati.

Tak je moj položaj po več kot tridesetih dela pri Proletarcu in po 43 letih mojega udeleževanja v našem delavskem gibanju. Hudo mi je, da dostikrat spati nemorem, ko preišlujem o vsem tem. Kako lahko bi si pomagal pred leti na boljše mesto, pa so mi bili ideali več kot vse drugo. Sedaj, seveda ne vem, ali naj bi začel misliti nase, ali se v teh težavnih okoliščinah še boril, da ohranimo list.

Brez pomoči vsega tega nakupičenega dela ne bom zmogel. Treba bi bilo poslati vsem naročnikom ter drugim našim prijateljev pismo o položaju lista z apelom, da se bi vsi potrudili, ker zanj vsakdo lahko kaj stori, ako drugega ne, mu saj finančno lahko pomaga. In to je sedaj zelo važno. Toda kje naj dobim čas, da napišem naslove? Skrajni čas je iti v kampanjo za oglase v prihodnji letnik koledarja. Kupe našega materiala v tretjem nadstropju (pod

Zastopniki unij so se vrnili v vladni mobilizacijski urad, iz katerega so pred več tedni izstopili v protest proti načelniku urada Chas. E. Wilsonu, češ, da nimajo pod njim niti posvetovalne besede, vso veljavo pa da imajo Wilsonovi industrijski tovariši. Charles E. Wilson je predsednik korporacije General Motors. Njegova plača znaša nad pol milijona dolarjev letno. In taki ljudje vodijo vse vladne urade. Unijski vodje pa so vanje imenovani za nekaj privesek. Predsednik Truman jih je končno potolžil in svoje pozicije pod Wilsonom so zopet sprejeli.

rem uradu Proletarca po pet in tudi več, enkrat kar dvajset, ki so zvižjali letake ali pisma in jih razpošljali bodisi naročnikom, zastopnikom, društvom, članom JSZ ali pa za soc. stranke.

To je bilo, je rekel Filip Godina, takrat je bilo navdušenje in tisti, ki so takole zastopni pomagali, so sedaj večinoma postarani, novih pa nimamo. Naj se torej dela kakor se najboljšje more, dokler se more.

Razprava se je nadaljevala v vseh podrobnostih in nato je bilo sklenjeno, da se urednikov predlog glede omenjene vsote tiskarni odobri, in glede pomoči pa stori kolikor in kakor najboljše more.

F. Zaitz predlaga, da naj imamo v bodoče sejo vsak drugi pe-

tek v mesecu. Odobreno.

Glede Koledarja navzoči uredniku priporočajo, da naj se tega dela loti le, ako ga bo mogel izvršiti. S tem predsednik Joško Oven sejo zaključil, s pozivom, da naj se vsi snidemo na prihodnji.

Olje je "zlato"

Premog so včasih označevali za črno zlato ali pa za črni diamand. Od kar pa je svet postal motoriziran, je pa oljna industrija v važnosti prekosila premogovno. Standard Oil kompanija (inkorporirana v New Jersey) je lani imela nad milijon dobička vsak dan in to po odbitku davkov. Njen čisti dobiček je lani znašal \$408,000,000, ali 139 milijonov dolarjev več kakor leto prej.

Important Notice to Peoples Gas Customers

Z odobritvijo Illinoiske trgovske komisije (Illinois Commerce Commission) bo Plinska družba v bodoče svojim splošnim odjemalcem dostavljala račun vsaki drugi mesec namesto vsak mesec kot dosedaj.

Del naših odjemalcev so dobili enomesečni račun v maju. Drugim majski račun ni bil poslan. Po 1. juniju pa bodo vsi dobili račun za dvomesečni čas. Poslan jim bo na isti dan kakor v prošlosti, le s to razliko—vsaki drugi mesec. Vsak odjemalec bo ali je že bil o tem pisмено obveščen.

Niç sprememb v cenah, po katerih odjemalci prejemajo plinsko poslužbo

Odjemalci bodo svoj račun odslej plačevali šestkrat na leto namesto 12krat. Ta praksa se uspešno izvaja že v mnogih mestih.

Račun za porabljeni plin našim 706,000 odjemalcem znaša povprečno samo od 60c do \$3.01 na mesec. Plačevati te račune vsaka dva meseca je na splošno smatrano bolj prikladno in ekonomično.

Dasi naš pregled izkazuje, da velika večina želi dvomesečno odplačevanje, je onim, ki bi radi stari sistem, na razpolago plačati svoj račun vsak mesec. Toda svojo željo morajo izraziti družbi pisмено v 60 dneh (naslov 122 So. Michigan Avenue, Chicago 3, Illinois). Družba bo nato vse tako aranžirala, da jim bo ugodeno, da bo skozi prihodnjih 12 mesecev lahko plinski meter takega odjemalca izkazoval mesečni namesto dvomesečni račun.

* Velike komercialne in industrijske družbe, ki uporabljajo plin, so v teh navedbah izvzete.

Odjemalci, ki grejejo svoje prostore s plinom, lahko uporabijo mesečni proračunski plan ali pa če hočejo plačevati na podlagi Interim Payment Statement v tistih mesecih, ko jim meter ne bo pregledan.

The Peoples Gas Light and Coke Company

We are publishing this advertisement as an additional means of informing our customers

Delo za Proletarca, kakršno res pomaga

Sledeče je dopis mnogoletnega prijatelja in podpornika Proletarca, Petra Benedicta:

El Cajon, Calif. — Zelo sem pogrešal Proletarca, ko v času urednikove boleznj ni izhajal. Upam, da v bodoče ga bomo prejeli saj enkrat na vsaka dva tedna.

Umestno bi bilo v javnosti ponovno pojasniti, kakšna pota bi morali rojaki zavzeti po slovenskih naselbinah, da se Proletarca obdrži. V današnjih razmerah je nove naročnike vedno težje dobiti, stari pa izumirajo, a list Proletarec je našemu narodu še vedno potreben.

Tukaj so bili na obisku iz Detroita Andy Grum ml., Anton Anžiček in njuni soprogi. Sli smo skupaj na zabavo v Fontani, na kateri smo se prav dobro imeli. Sešli so se z več rojaki, s katerimi se niso videli že precej let.

Tudi na Proletarca nismo pozabili, ker v Fontani živi mnogo naprednih rojakov in seveda tudi takih, ki so že naše stvari brezbrizni. Naselili so se sem iz raznih krajev. Proletarec ima tu mnogo zaslombe in naročnikov, ki žele, da bi še dolgo izhajal. Zato tudi prispevajo v tiskovni sklad, ker vedo, kako potrebno je to, če hočemo list obdržati.

Zaen s tem dopisom pošiljam ček v vsoti \$44, in pa imena prispevateljev, ki so sledeči:

Po \$5 so prispevali Anton Anžiček in Andy Grum iz Detroita ter Peter Benedict. J. Rudman \$2.00.

Po \$1 so prispevali A. Svete, J. Pečnik, J. Richtar, A. Richtar, Larko, F. Strazar, F. Pikel, A. Bratic, C. Jurkosek, L. Lipovec, A. Blatnik, M. Mizori, J. Lapp, F. Matjasich, J. Pernat, M. Standohar, Mrs. Blasich, Mrs. Jankovich, T. Lazar, L. Parkel,

J. Sustarich, T. Hočevar, A. Resner, J. Ogrin, J. Skavich, A. Jordan, Mrs. K. Plankar, skupaj, kot že omenjeno, \$44.

Vsem v imenu lista iskrena hvala. Naj se tudi v drugih naselbinah potrudijo, pa ne bo list vedno v dolgu.

Peter Benedict.

SLOVENSKI DELAVSKI CENTER

Chicago, Ill. — Na balinišču v Centru je zopet živahno. Posebno ob večerih, sobotah in nedeljah je mnogo gostov.

Klubove prostore in vrt upravlja sedaj John Martinjak in njegova žena Sophie. Tudi čiščenje poslopja sta prevzela. Hišni ravnatelj pa je Frank Japich. Pod Martinjakovima so se obiskil v družabnem klubu jako povečali.

V Centru zborujejo zdaj štiri društva SNPJ, namreč Slavija, Narodni vitezi, Nađa in Pioneer. In pa federacija SNPJ.

ETBIN KRISTAN IN SOPROGA ODŠLA V STARI KRAJ

Minuli teden sta odšla v Jugoslavijo Frances in Etbini Kristan. On je bil zadnjič tam po prvi svetovni vojni, ko je bil v imenu tamojnje socialistične stranke imenovan za poslanca v ustavodajno skupščino.

Zelimo jima srčno pot in veselo snidenje s prijatelji ter drugimi, ki jih bosta obiskala. Predno sta odšla, sta povabila Angelo in mene, da ako prideva na počitnice v Grand Haven, Mich., nama je njuna hiša na razpolago. Od nje do jezera Michigan je blizu in tam je krasno, miljo dolgo kopališče. Hvala za vabilo. — F. Z.

PRIPovedNI DEL

Miško Kranjec:

Fara Svetega Ivana

ROMAN

(Nadaljevanje.)
"Ali ste prijavi vso to nemno kolobocijo? Hudiča vendar, zame lahko ima neprijetne posledice..."
"Kam naj bi prijavil?" je vprašal Matija.
"Oblastem vendar..."

Klemenc se je grenko nasmehnil. "Naše oblasti," je rekel, "dobro vedo, kaj se godi po naših mestih od Radgone do Celja, še za hujše stvari kakor zgolj za hajlanje. Saj je Kulturbund dovoljen, gospod Plavšek. Se opomnili bi me zaradi prijave. Tu ni nikake pomoči in bodite brez skrbi, da bi se vam kaj zgodilo. — Samo nikomur tega ne pripovedujte, da namreč nisem in ne bom prijavil. Zupnam vam, da boste molčali, naj imajo vsaj malo strahu. Če bi jih ovadil in bi videli, da bi ne uspel, bi postali le še drznejši. Tako pa se me bodo vedno bali. Rajši se malo potvarjajte, tarnajte in jih plašite, morda si bosta vsaj Podlessek in Kuhar premislila..."

Kljub temu, da ga je Klemenc pomiril, je Plavška-peklo v srcu. Izpolnjeval pa je njegovo naročilo zastran tarnanja. Med preferansiranjem je tako vzdihoval, da je Podleska docela zmešal, in je ta posled še zgubil in moral dati Plavšku nekaj cigarete, nato pa že ves besen vzklilnil:

"Prekleta baba, saj boš scagal! Hudič te vzemi!"

"Aber jaa" je pridelal Sušnik divje, "saj kar pezdil od strahu."

"Saj ti tudi," mu je odvrnil Plavšek. "Kaj se boš delal junaka, ko vem, kako ti je, če pomisliš, da ti bodo vzeli pokojnino! In to veš, da jo lahko!"
"Crknil ne bom!" je odvrnil Sušnik.

"Ti že ne, ko imaš posestvo. Pa tudi Podlessek bo še živel, čeprav mu zaprejo trgovino. Vseeno mu pa vendar ni. Trgovina je trgovina. Nese, nese!"

"Ti" je tedaj vzklilnil razdraženo Podlessek, "zdej pa, če ti uide še en sam tak slinav vzdihljaj, te bom vrgel ven! Prekleti hudič, saj si mi vzeli voljo s tem cucljanjem žalosti. Pojdi domov, pa se spravi soprogi in naročite, da te bo božala, siroto! Le kaj se vrtiš tu!"

"Vrgel ga bom iz stanovanja," je dejal odločno Sušnik, misleč Klemenca.

"Zdej ga še draži," je odvrnil Podlessek. "Rajši se mu nasmej prijazno!"

"Smehljanje tebi prepuščam, ti to dobro znaš!"

Ko se je Plavšek ob treh vrnal s svojim Jutrom, se je moral smehljati. Ni si mogel kaj, da si ne bi dejal:

"Ta bi nas pa res lahko ugnal! Moram mu pomagati! Zna pa, zna! Pozna nas! Pogledaj

nam je v duše in videl, kakšne sirote smo. Ampak, najbolj žalostna sem pa vendar le jaz." Čez čas pa je spet nekam obupen zaključil: "Države pa žal tudi on ne bo rešil. In nihče je ne bo. Ne, saj ni nikogar, ki bi jo reševal... In to je tisto žalostno..."

DOGODKI V SOLI

"Kako je zdaj s to našo novo učiteljico?" je vprašal Zdravec kaplana v prvih decembrskih dneh. "Vidim, da čisto glavi skupaj tiščiš."

"Kako to mislite, gospod župnik?" je vprašal kaplan in zardel.

"No, tri mesece je že tu, na šoli pa je — se mi zdi — ostalo vse pri starem."

"Čudežev ne more delati", je tiho rekel kaplan. "Sama je, proti vsem sedmim, ki je otežuje delo, kakor morejo. Mi preveč zahtevamo od naših ljudi!"

"Pojte no!" je vzklil gospod župnik. "V zmoti ste, ljubi brat. Sedem ljudi ji nasprotuje! Pa pozabljate, da ji pomaga vsa država, prosvetni oddelek, nadzornik, župnišče, pa še žandari, če jih potrebuje! Nesposobnost, ljubi brat! Zakaj pa se ne vprašate, kdo vse nasprotuje Klemenčevi? Jih boste našli malo več kakor sedem! Pri nasprotnikih eden sam lahko vse doseže, kljub vsem oviram, kljub vsem pretnjam o premeštvih in celo odpuštvih. Mi pa samo božamo svoje ljudi, poslušamo njihove vzdihne in že ne vemo, kje ob železnici bi zanje pozidali kako šolo, da bi se lahko vozili v mesto, če jih že ne moremo dati v mesto. Na kaj drugega niti ne mislijo! In ne znajo ničesar! Ljubi brat, v nevednosti so zgledni! Kadar govorim z njo, se mi dozdeva čedalje bolj prazna. Ze prav in lepo, da hodi k obhajilu, včasih smo celo hudiča z molitvijo ugnali v kozji rog, danes pa nasprotnika ne moremo več, se mi zdi. Treba je znanja!"

"Naše najmočnejše orožje je še vedno Križani!" je vzklil kaplan.

"Kakor da bi sam ne vedel!" je namršil obrvi župnik. "Samo vi pozabljate, da je Križani v svojem dvanajstem letu ugnal pismarje v templju z znanjem, z modrostjo, in kasneje jih je še večkrat, kadar so ga izkušali! Meč v muzeju ni nikada sila. In naš Križani je tak meč. — Ta reva mi tako preprosto govori, da bi ji moral vsako stvar popraviti. Mi bi danes morali imeti mnogo znanja, pa se mi zdi, da imamo samo oblast. Ne vem, koliko zna ona tam, ali kar je nekoč povedala (Magdič je spet videl, kako župnik ne more pozabiti tiste konference!), je bilo iz vsega čutiti samozavest in ne-

ko znanje, dokazi, prepričevanje! Mi pa takoj žandarje! A če naš človek nima ob sebi žandara, mu ne gre! — Govoril sem takrat z Rožmanom in mu povedal, kar mu gre. Mogoče da se onim res izogiblje, a sem ga vendar še ni bilo! Orumenel, odpadel list, ki gnije. Drugi so še hujši. Povejte mi vi, ki ste mladi, zakaj bežijo od nas? Kaj jih vleče na ono stran? Saj se tam ne cedi ne med ne mleko. Tam jih čaka preganjanje, pri nas pa dobro mesto. Govorite vendar, ničesar mi ne prikrivajte. Hočem vedeti vzrok, ker sicer vse skupaj nič ne pomaga. In če je prišel sam Satan na svet, vedeti moramo, če hočemo, da ga premagamo!"

Magdič je ves čas napeto poslušal. Saj se župnik ni često obracal k njemu s takimi vprašanji. Zdej pa ga je postavil pred tisto, na kar si tudi sam ni znal odgovoriti. Sklonil je glavo, ko je rekel:

"Pravega vzroka vam ne vem povedati. Inteligenca ne veruje več, vera v njih je umrla. Mislim, da je največ kriva ta sodobna znanost, ki je vsa prepojena z materialističnim duhom. Ne v veri, ljudje iščejo v znanosti odgovora svojim vprašanjem. Človeka ni več ustvaril bog, ampak se je razvil —"

"Iz opice menda?" je vprašal jedko župnik.

"Samo pripovedujem vam o tem. Ne smemo se smejeti. Tisoč in tisoč, da, desetisoletja stare človeške lobanje se bistveno razlikujejo od naših. Dokazujejo sploh razvoj vseh stvari iz najnižje stopnje proti višjim oblikam. Dovolite, da povem do kraja, ko ste me že vprašali. Treba je priznati, da včasih odkrijejo neverjetne stvari. Naš Pentatevč se je spremenil v navadno pravljico, ni več govora o prvem človeku, rajskem vrtu, prepovedanem sadu in kači. Prav tako je v svetom, še huje z vesoljstvom, kjer je naše sonce samo eno izmed mnogih, ki so še večja in sijajnejša. Zivljenje se brezpogojno ne izključuje tudi na drugih svetovih. Priznati je treba, da sta danes vera in znanost v popolni neskladnosti in če se človek odloči za eno, mora drugo zanikati. Pa si lahko milite, da se inteligent ne more več zadovoljiti z vero, ko mu znanost drugače dokazuje. V skladnost spraviti oboje pa ni mogoče. Znanost je postala strašen strup, in kdor jo zna uporabljati, ima močno orožje v rokah."

"Misli sem", je dejal župnik, "da so dognali kaj novega. A to so vendar stare stvari. Nekeč smo se smejali tej znanosti!"

"Pri nas", je pojasnil kaplan, "se še danes mnogi smejejo zviška. Pa pozabljajo, da se ljudje ne smejejo! Vi ste se še smejali, če vam je kdo pripovedoval o človeškem razvoju, danes pa pomilujejo tistega, ki se smeji..."

"Kako me more kdo pomilovati, če je to moje prepričanje?" je dejal župnik.

"Znanost se ne zmeni ne za vero ne za prepričanje. Pojdite pripovedovat, da se sonce vrti okrog naše zemlje, pa se vam bodo še otroci smejali. In vendar je cerkev nekoč izobčevala ljudi, ki so verjeli v to dejstvo."

"Pa menda ne verujete še vi, da se je človek razvil iz opice?"

"Jaz zase," je odvrnil kaplan, ko ga je župnik ostro gledal, "verujem, da je človeka ustvaril bog. Toda po vseh dokazih moram priznati, da se je ta človek razvil, da je bil nekoč zelo primitiven, zelo podoben živali. V nečem pa se je moral in se tudi je ločil od živali: imel je dušo!"

Župnik se je zamislil. Nato je dejal: "Naj bo, kakor hoče. Jaz zase bom umrl s svojf staro vero, da je bog ustvaril človeka po svoji podobi, da je bil ta človek na svojem začetku lepši in pametnejši. Jaz ne priznavam te znanosti! Znanost se mora razvijati v skladu z vero. Samo taka znanost je prava, ona druga mora biti zmotna, kakor je zmotno vse, kar nima podlage v veri in vdanosti do boga. — A da se povrneva na začetek, da namreč naši ljudje, ako se še sploh naši nič ne delajo. Obljubili so mi človeka, ki bo delal. Pa je prišla ta Ančka, ki poseda malo pri meni, pa spet pri vas,

Ampak to ni delo, pa če vi modrujete z njo ves dan! Tam so mlade učiteljice, ki še vedno zahajajo h Klemenčevi. Tiste naj bi nam pridobila dokler ne bo prepozno. Saj tiste se ne ukvarjajo z znanostjo, torej mora ona, Klemenčeva imeti na sebi nekaj drugega, kar privlačuje!"

"Saj dela," je opravičil kaplan Ančko. "Pri prosveti je, zdaj uči otroke. Naposled, v nekaj mesecih ne more ne vem kaj napraviti. Povrhu pa si mlad človek spocetka težko pridobi ugled. Počakajte vendar eno leto!"

"Dobro, pa počakajmo," je odvrnil župnik. "Ampak povem vam, da pri oni, Klemenčevi, nismo čakali eno leto! Veste, to je nesposobnost... a naj ostane."

Kaplan je strt odhajal od njega, zato ker se mu je zdelo, da je imel župnik v nečem vendarle prav.

II.

Kaplan in Ančka sta se pripravljala na kozičnico. Bilo je potrebno, ker je kaplan čutil, da Ančka pri prosveti nikakor ni uspela, kakor je on želel, kar pa je prikril župniku. Ančka se je z vso vnmemo vrgla na prosveto, a jo je v dveh mesecih skoraj pokopala. Pri igri, ki jo je hotela učiti, je ostala sama, na sejo pa nedavno odborniki

Z UPRAVNIKOVE MIZE

Proletarec ima še vedno mnogo prijateljev. Eden izmed njih, ki ima dopis v tej številki, je Peter Benedict v El Cajonu, Calif. Vsako priliko porabi, da kaj nabere v tiskovni sklad lista. Zadnjič je poslal vsoto \$44, ki so jo zbrali na zabavi v Fontani. Imena in vsote so v Benedictovem dopisu.

Enako se že leta in leta trudi za ta list Anton Shular v Kansasu. Obiskuje rojake po svojem okraju, da kolekta poteleke naročnine, prodajal je koledar in v prejšnjih časih je dobil tudi novih naročnikov. Sedaj se jih v Kansasu več ne dobi. Kar je tam starih naročnikov, ga še imajo, drugi so ali prestari, da bi ga še imeli, ali so pomrli, ali pa se izselili. Töne pravi v eni prejšnji številki, v komentiranju Ovnovih razgovorov, da bi bilo dobro, če bi list izhajal na osemih straneh. Nato pravi: "Toda če bi imel list radi tega spet zagaziti še bolj v dolg, je bolje, da se omeji na šest ali pa na štiri strani. Bolje nekaj kot nič."

Filip Godina je obnovil naročnino in prispeval \$5 v tiskovni sklad. Ko je bil v Milwaukeeju, je nam Godina izročil sledeče vsote: Joseph Tesovnik, celoletna naročnina in \$2 listu v podporo; Louise Tesovnik, naročnina \$3, v tiskovni sklad \$2; Leo Sušnik, naročnina \$3, skupaj \$10.13.

Naš stari agitator Louis Barborich v Milwaukeeju je prišel spet iz bolnišnice. Pravi, da ga ljudje vprašujejo, kaj je z listom, da ga tako poredkoma dobivajo. Vsem je točno pojasnjevo v tej številki na 2. strah.

John Bergant, Willard, Wis., je poslal naročnino za eno leto, istotako Vincent Jelercic iz Willarda, Frank Stih, iz Sheboygana pa je naročil, naj ga ustavi Antonu Vičiču, ker mu njegova žena vedno naroča, da ga ne mara. Kaytan Erznosnik iz Red Lodge, Mnotana, je poslal naročnino za Franka Gasserja \$3. John Kosin, Girard, O., je poslal celoletno naročnino za Johna Krassick, ki se je preselil iz Girarda v Glencoe, O.

Tudi New York Public Library pogreša Proletarca. Prosi, naj ji pošljemo zaostale številke, ali pa ji sporočimo, ako niso izšle. To bomo storili. Isto tako jih želi Minnesota Historical Society v St. Paulu.

Lawrence Selak, Star City, W. Va., ki je star naročnik in za list že mnogo storil, piše: Pošljem za naročnino in dva dolga listu v podporo, skupaj pet. Zelo rad bi kaj več storil za list; sem že dve leti doma, me muči silikoza."

Selaku radi verjamemo, da bo lezen muči, posebno dolgotrajne, ker je noče biti konec. Imenik naročnikov, ki ga želi, mu bomo poslali.

sploh niso prišli. Kaplan je po nekem dekletu izvedel, da zaradi Ančke niso hoteli priti. "Mi smo se doslej tako lepo razumeli, ona pa nam samo predlaga in predlaga, za kar ducate predlogov, ki so odbornike samo preplasil. Ančka se je morala umakniti iz odbora. To ni bil uspeh, prej vse kaj drugega."

Župnik je že imel prav, toda mar je sam s kaj večjim uspehom posegel vmes? Ali ni moral preklicati svoje pridige na začetku šolskega leta? Magdič pa se je vselej diplomatično izvil, tudi po porazu, in k taki "diplomaciji" je navajal tudi Ančko. Zakaj Ančka sama je sprevidela, da nikamor ne pride z vso tisto šaro, s katero so jo bili v Mariboru obožili za boj pri Svetem Ivanu. Celo osmešila se je. In njeni obiski pri kaplanu so postali spotakljivi. Manca je kar povedala pred njo, da zna kaplan "romantično ljubiti", nakar je Ančka do ušes zardela. Ančka se tej "romantični ljubezni" ni mogla odpovedati, kljub temu, da je njena naloga pri Svetem Ivanu bila drugačna. Njen podoficir, ki ga je bila ukradla sosedu šivilji, je bil v Beogradu, njen študent z mariborskih ulic se je odselil v Ljubljano, življenje pri Svetem Ivanu pa je bilo tako prazno in pusto, in njej sovražno.

— Nadaljevanje sledi —

Vincent Jelercic iz Willarda, Wis., je obnovil naročnino. Jos. Mihelic, East Helena, Mont., je poslal naročnino in \$2 listu v podporo. Zeli pojasnila. Anton Udovih bo stvar preiskal in odgovoril.

Neki naročnik odpevuje list, in za vzrok navaja, "da ako ne bi bilo Rusije oziroma Stalina, Tito bi moral še sedaj škarpe šivati." Drugi pa se jezi, ker bo Tito izpuštil vse duhovnike, in ko dobi še dodatno posojilo, bo tudi nadškofa Stepinaca izpuštil. Prijema nas tudi, ker smo tako malo proti papi (papežu). Neke ženska pa ga je odpevovale, da ker je njen bol bolan in nič ne bere, ona pa tudi ne. Kje bomo dobili nove naročnike, da te nadomestimo?"

Alois Oceppek iz Barbertona je poslal eno naročnino, ena pa mu je bila odpovedana. Eno je poslal Joseph Kunstel iz Arcadia, Kans., in sicer zase, v upanju, da ga bo Proletarec v

bodoče bolj redno obiskoval, ker ga rad bere, enako njegova žena. Se bo zgodilo. John Vidmar iz Livingstona je poslal \$5 za naročnino, za nazaj in naprej. Frank Smerdu, Plymouth, Mich., je poslal \$1 listu v podporo. Frank Vidmar, San Francisco, Calif., je poslal za naročnino in listu v podporo \$5.

Mary Marinsek, Gallup, New Mexico, je poslala štiri celoletne obnovitvene naročnine in \$5 v tiskovni sklad, skupaj \$17. Te naročnine in prispevke v tiskovni sklad so ji izročili Matilda Bubanj, John Novak, Mary Marinsek in Jennie Marinsek. Omenja, da je čitala v Prosveti o smrti Antona Udoviča. Misli je, da je to bil naš upravnik. Oni Udovih, ki je preminul, je bil naš zastopnik v La Sallu in okolici, o čemur smo v Proletarcu tedaj poročali. Ta naš tukajšnji Tone Udovih pa je še živ in zdrav.

Anton Penko, Somerset, Colo., je obnovil naročnino, naročil eno knjigo "Za lepše dni", ki jo je spisala Anna P. Krasna, in 60c v tiskovni sklad, skupaj \$5.

Parkview Laundry v Chicagu v Proletarcu že dolgo oglašuje. Maja je nam poslala ček za \$26. To pralrčco našim rojakom zelo priporočamo. Njen lastnik je Slovenec.

Anton Zornik iz Herminija, Pa., se je oglašil z vsoto \$5. Naročnina je za Petra Breganta v Universalu, za ostalo vsoto pa Zornik želi koledar za leto 1949 in 1950, ker je svoja dva prodal a bi rad popolno zbirko te knjige. Piše, da ni zdrav; pljuča mu nagajajo in noge mu pešajo. Hudomušno omenja, da on ne bo dočakal revolucije. Anton Zornik je na svoji dolgoletni agitaciji veliko prehodil in prestal, a zdaj pravi, da more prestati na poti samo še tretjino časa. A bil je že bolj bolan kakor je zdaj, pa je le okreval.

Apolonia Bratanic v Milwaukeeju pravi, da lista sploh ne prejema, dasi je poslala vsoto zanj. Bo preiskano in pojasnjeno.

Frank Sali, Nellyville Baut, Mo., je obnovil naročnino.

Mary Aucin iz Clarendon Hills je obnovila naročnino, ki jo je izročil Frank Udovih. Malo pozno smo to omenili, a bolje poz-

no kakor nobenkrat.

John Zornik iz Detroita je poslal že precej oglašev za v prihodnji Družinski koledar.

Josephine Cvelbar piše: "Pošiljam ček v znesku \$40 Proletarcu v podporo, ki jih je odobrila vzhodno-ohijska in zapadno-pennsylvanska federacija SNPJ ob obstoju njene 15-letnice. Hvala za prispevek in za priznanje Proletarcu. Mnogi tu niso omenjeni iz onih tednov, ker Anton Udovih ni pisal beležk, zato ker list ni izhajal tiste čase. A vknjiženo je vse. Če pa je kje kaka pomota v naslovu, ali kaka druga pomota, nam sporočite in se bo vse uredilo. Vsem pošiljateljem in zastopnikom iskrena hvala za sodelovanje."

Na prvi strani v tej številki pišemo o oglaših. A pripetilo se je, da jih imamo v tej številki prilično več kakor povprečno. To je dobro, ker čeprav ni naš list tak, da bi od oglasov živel, vendarle, vsak cent, ki ga prejmemo za oglaš, nam ga pomaga vzdrževati. In Proletarec je vreden ohranitve.

Martin Mihelich ima v tej številki oglaš za stvari, ki jih prodaja. Potrebne so vsaki hiši in vsaki gospodinjji. Pokličite ga, kadar kaj rabite. Proda vam stvari po isti ceni, a ob enem podprete svojega rojaka v borbi za preživljanje.

Dasí nam gre težko, vendar nismo tako pesimistični, kakor je John Krebel v Clevelandu. Malo jih je, ki bi za Proletarca toliko storil kakor on. Pa je obupal. Čemu? Zakaj bi se umaknili, namesto čvrsto sklenili svoje sile? Saj nas ni malo, a le stroški so višji kot pa jih moremo z rednimi dohodki zmagovati. A to je bilo že od začetka, od januarja 1906 dalje. Mar ne bi bilo vredno še poskusiti nadaljevati? Kdo pa vam bo nadomestil "Proletarca"?

Vojne za ameriške dobičkarje zlat studenec

United Press poroča iz finančnih virov v New Yorku, da so bili dobički ameriških velekorporacij v prvem četrtletju tega leta 30 odstotkov višji kakor v lanskem prvem četrtletju.

Ako ste prejeli poseben zavoj te številke, prosimo vas, da jo razdelite med rojake in priporočite jim, da naj se naroče na Proletarca.

KAJ LAHKO ŠTORI VSAKDO IZMED NAS V KORIST "PROLETARCA"?

- Pridobivajmo mu NOVIH naročnikov
- Obnavljajmo naročnino TOČNO čim poteče
- Agitirajmo med drugimi naročniki, da store isto
- Prispevamo v PROLETARČEV tiskovni sklad in priporočajmo to tudi drugim
- Oglajšajte v PROLETARCU priredbe društev in druge stvari
- Naročajte slovenske in angleške knjige iz PROLETARČEVE knjižarne
- Poskrbite, da si naroče AMERISKI DRUZINSKI KOLEDAR vsi tisti, ki tega še niso storili
- Naročite KOLEDAR tudi svojem v starem kraju in enako PROLETARCA.

Vsakdo naj stori za naš list kolikor more, pa bomo vse težave zmagovali!

no more WRINGER WOES

OR BASKET BACKACHES

OR IRKSOME IRONING

WHEN YOU HAVE

automatic laundry appliances!

NAJ vam moderni pralnik troj odvzame delo na vaših pralnih dan. Ko imate naš avtomatični pralnik, udanete vanj perilo, naravnate zapenko, in ga vzamete v minutu pozneje vse oprano, očisto in deloma posušeno. (Niž več ni treba nogavic skozi valjarje, ne premikanja perila iz ikofe v ikofe.) Ko go vzmete iz pralnika, go udanete v avtomatični sušilnik v katerem postane suha v najkrajšem času. (Niž več truda s kuš perilo, da bi go pripeljali na perilnem sušilnem traku!) Potem se vsedete ob avtomatičnem likalniku in delo boste izvršili v kratkem in lahko. (Niž več vam ne bo treba stati cele ure in se utrujati.) Naj ti trije izvrše delo, medtem ko se vi odpočijete!

Oglejte si to novo avtomatično pralnico z njeno opremo v naši najbližnji trgovini, ali pa pri vašem trgovcu.

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

RAZDEJANJE KOREJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

in v Koreji iti v "policijsko akcijo" proti napadalcem iz severne Koreje. Od kraja se je našim četam slabo gojilo in so bile vedno bolj potiskane proti jugu in izgledalo je že, da se bodo morale iz Koreje umakniti. Armada južne Koreje pa je bila med tem že skoro čisto razbita.

Naše čete so pravočasno dobile ojačanje v moštvo, v letalstvu in mornarici. Severokorejska armada se je zaobrnila in se umikala hitreje kot pa je prej prodirala. General MacArthur jo je pognal skoro tik do mandžurske meje, tedaj pa so ji prišli na pomoč kitajski "prostovoljci". Tako je bila armada Združenih narodov — takozvana — spet potisnjena umikati se v isto smer iz katere je prišla.

Tako se ta "policijska akcija" v Koreji vleče že blizu eno leto.

Predsednik Truman je izjavil, da je intervencijo tako hipoma odredil zato, da južno Korejo čimprej obvaruje pred komunističnim agresorjem. Šele nato je vprašal organizacijo Združenih narodov, da naj mu jo odobri za skupno vojno proti napadalcu. Nedvomno bi severna Koreja ne napravila tega koraka brez odobritve Moskve. Niti ne bi šla v to vojno Kitajska brez sporazuma s Kijem.

V korejski vojni je udeleženi na strani Združenih narodov s svojimi četami sedaj 15 držav. Zadnja je poslala tja malo posadko Etiopija. To je prvič po več kot tisoč letih njene zgodovine, da je šla v kako bitko izven afriške teritorije.

Toda glavna sila v korejski vojni ZN je ameriška oborožena moč. Angleži imajo v Koreji precej moštva, letala in nekaj mornarice, toda skoro vse breme te "policijske akcije" leži na Zed, državah, ker marajo vzdrževati ne samo svojo oboroženo silo temveč tudi turško, grško ter razne druge posadke.

General MacArthur, ki je bil do odslovitve vrhovni poveljnik vseh oddelkov oborožene sile ZN v Koreji, je na zaslišanju pred kongresno komisijo dejal, da znašajo izgube v Koreji na obeh straneh že nad dva milijona — namreč toliko je bilo ubitih, ranjenih ali pa pogrešanih od dneva ko se je pričela vojna pa do časa, ko ga je Truman odsvolil iz vseh služb, ki jih je imel na daljnem vzhodu. Ameriške izgube znašajo sedaj že okrog 70.000; nad 10.000 naših vojakov je bilo v korejski vojni ubitih, drugi so ali ranjeni, ujeti ali pa pogrešani.

V primeri z našimi so sovražnikove izgube naravnost ogromne. MacArthur meni, da število ubitih, ranjenih in ujetih severokorejskih in kitajskih vojakov presega že nad milijon, izmed korejskega civilnega prebivalstva pa je bilo ubitih tudi že nad milijon oseb. Kajti kadar padajo bombe, se ne rušijo samo hiše in bajte temveč so uničena tudi vsa življenja v njih.

Po enajstih mesecih rušenja in krvolitja v Koreji je vojna situacija v nji nespremenjena. Zato general MacArthur zahteva razširjenje vojne na kitajsko celino. Pravi, da le na ta način bomo zmagali v Koreji in prihranili življenja ameriškim vojakom. Kako bi bilo to mogoče, je uganka.

Pred kongresno komisijo je bil MacArthur velikokrat v protislovjih. V eni sapi je izjavil, da je za odpravo vojne in da je bil za to natelo že med prvo in prav tako med drugo svetovno vojno. Toda ob enem zahteva vojno s Kitajsko na kitajski celini in je za bombardiranje kitajskih mest ter kitajskih vojnih baz v Mandžuriji in Kjerkoli. Ni rekel, da naj ta bombardiranja izvršimo tudi z atomskimi bombami, a ker hoče vojno "hitro končati" — gotovo jih ima v mislih.

"Kaj pa, če bi jo z napadom na kitajsko celino podaljšal, ako ne bi obenem vrgel človeštvo v tretjo svetovno vojno?", so ga vprašali... Tolmačil je, da bo Rusija mirovala, ker nima moči braniti Kitajsko, ker mora (sovjetska armada na vzhodu) dobivati vojne potrebščine tisoče milj daleč po sibirski železnici in namignil je, da bi naši bombniki to glavno prometno žilo med evropsko in azijsko Rusijo zlahka razbili, enako vsa sovjetska vojna oporišča v Sibiriji. V Mandžuriji ima Sovjetska zveza mornarično bazo v Port Arthurju in trgovsko v Daierenu. Podmornice ima v Vladivostoku. Vse to je izpostavljeno naši bojni sili, pravi MacArthur.

MacArthurjevi kritiki niso tega mnenja. On pravi, da v vojnah ni za zmago nobenega nadomestila. Torej ker hoče zmagati, napadaj kjerkoli. In nič ne porajtaj na življenja ljudi v sovražnih deželah, samo da boš svoje rešil.

Tako je mislil tudi Hitler, enako japonski vojni lordi in bahavi il duče.

Vojno v Koreji smo pričeli zato, da njen južni del obvarujemo pred komunisti severne Koreje. Sedaj sta obe v razvalinah, ljudstvo obupano, prometni sistem uničen, polja opustošena. Kaj ti bo "osvoboditev" v takih brezupnih razmerah!

Ako bi hoteli naši vojni prenapeteži in tisti v kremlju, ki odločujejo, kaj popustiti v svoji trmi, bi izposlovali v Koreji kompromisni mir — namreč, da bi Amerika nekaj popustila in Kitajska nekaj, pa bi to neposredno vojno ustavili in stem obvarovali naše vojake, kitajske, in pa korejsko ljudstvo pred nadaljnimi izgubami življenj.

Le s tako spravo in z odpravo oboroženega/konflikta v Aziji bi ob enem odvrnili nevarnost, ki preti vreči svet v enak položaj kakršen je sedaj v porušeni, izkrvavljeni Koreji.

BODOČNOST AVSTRIJE ZA VSO EVROPO VAŽNO, TODA ŠE NEUREJENO POGLAVJE

Vojne v Evropi je že več let konec toda Avstrija je od bivših zaveznikov sil še vedno okupirana. Z vzrok, da z njo ni še vse urejeno, dolžita Washington in London Moskvo.

Avstrija je tik po porazu Hitlerja dobila demokratično vlado. A ostala je okupirana ter razdeljena pod okupacijske oblasti Amerike, Anglije in Sovjetske zveze.

To je zanjo nevzdržno. Jugoslavija, ki je bila tik po vojni Avstriji sovražna, je zavzela po skreganju s kominformom napram nji jako tolerančno stališče, v zvezi s sporu med njima zaradi slovenskega dela Koroške ter vojnih odškodnin.

Sreča za Avstrijo je bila, da so prišli po vojni do velike veljave v nji socialdemokrati ter krščanski socialisti, dasi so v nji še vedno močne tudi skrajne reakcionarne ter nacijske struje. Komunistična stranka v nji je šibka.

Po vojni je postal predsednik avstrijske republike pionirski socialist dr. Karl Renner, ki je nedavno umrl. Stari čitatelj Proletarca, ki so pred mnogimi leti delali v raznih industrijskih krajih Stajerske, Avstrije in drugje, se ga spominjajo. Državno barko je vodil v ago njih zbite dežele po vojni jako spretno. K sreči mu je bila pri tem posebnost Amerika z gnotnimi dajatvami v veliko pomoč, do čim so druge zaveznike sile, v prvi vrsti Sovjetske zveze, zajemale iz nje velike vojne odškodnine.

S to novo Avtrijo skuša sedanja Jugoslavija ustvariti čim bolj prijateljske odnose. Toda kakšna bo, to je vprašanje, ker mirovna pogodba z njo ni še sklenjena in tudi se ne ve, kdo bo novi predsednik avstrijske republike. Rennerja težko da bo mogel nadomestiti v tolikšnih vrednotah in sposobnostih kot jih je on posedoval.

Ljubljanska "Ljudska pravica", ki je glasilo komunistov Slovenije, a sedaj drugače urejavana kot pred prelomom s kominformom, piše o tem:

S tistim dnevom v mesecu januarju, ko so na Dunaju pokopali prvega povojnega predsednika republike dr. Karla Rennerja, se je v Avstriji začela borba okoli volitev novega predsednika države.

Prvo vprašanje, ki se je postavilo pred vse stranke, je bilo, kako bodo volili. Ali bo predsednik države izvolil parlament, kakor je to bilo na temelju posebnega zakona 1945. leta, ali pa vse ljudstvo, kakor predpisuje reforma iz 1929. leta, ki na je doslej še nikoli niso izvedli.

Razprave, ki so se razpletle okoli tega vprašanja, so bile precej nestrpne. V tej nestrpnosti, ki je mejila že na žolčnost, se je posebno rinila v ospredje tako imenovana Zveza neodvisnih (VdU), ki je zahtevala splošne volitve, s tem da naj bo predlagana oseba "nadrstankarska". Komunistična partija Avstrije se je temu vprašanju, dokler je šlo, izogibala ter ustvarila videz, da čaka, kakšno stališče bo v tem primeru zavzela sovjetska zasedbena oblast. Socialdemokratsko vodstvo, ki je bilo 1929. l. proti ustavnim reformi, zato ker jo je izsilil Heimwehr, ki s mu meščanske stranke popustile, je tokrat vztrajal pri tem, da se ustavna reforma pri volitvah novega predsednika republike izvede. Vodstvo SPOe je sicer še 1948. leta predložilo, naj bi splošne volitve najvišjega predstavnika države ukinili, toda takrat se je vodstvo Ljudske stranke temu uprlo in predlog socialističnega poslance dr. Schaerfa je zategadelj padel v vodo. Naprotno pa je Avstrijska ljudska stranka, ki v svojih vrstah združuje predvsem predstavnike bivših meščanskih strank, ki so

nekadaj z vsem ognjem podpirale ustno reformo, to pot precej jasno dala vedeti, da bi ji bilo ljubše, če bi izvolil predsednika države parlament in bi ne bile potrebne splošne volitve.

Gotovo je, da v današnji Avstriji lahko računamo na izvolitev samo predstavnik ene od obeh najmočnejših strank, Avstrijske ljudske Avstrije (SPOe) in da neka tako imenovana nadstrankarska oseba ne bi imela kakršnih koli resnih izgledov na uspeh. Po vsej verjetnosti je OeVP prav zato do zadnjega težila za odločitvijo, ki naj bi padla v parlamentu. V parlamentu namreč razpolaga z večino, čeprav ne absolutno, in bi mogla zato laže doseči neko sporazumno rešitev s socialdemokratskim vodstvom. V skrajnem primeru, če ne z njim, pa z "Zvezo neodvisnih" ki bi nedvomno veliko prej pristala na predsedniškega kandidata meščanske OeVP kakor pa socialdemokratskega vodstvo.

Vendar se iz te težnje po sporazumni rešitvi za stenami parlamenta ni rodila nič. Konec koncev so se vse štiri stranke zedinile, da se mora ustavna reforma iz 1929. leta spoštovati, da morajo novega predsednika države izvoliti na splošnih, tajnih volitvah vsi volilni upravičenci.

S tem je bilo to poglavje okoli vprašanja izvolitve novega predsednika republike zaključeno. Besedo je dobil še Zavezniki nadzorni svet, ki bi moral potrditi zakon o izvolitvi novega zveznega predsednika, sprejet v parlamentu.

Tu pa so se znova pojavile težkoče. Čeprav je upostavile druge avstrijske republike, 1945. leta, temeljila na avstrijski zvezi ustavi iz 1929. leta, četudi se vsi povojni zakoni, odredbe, odloki, državnozbornske volitve izvolitev dr. Karla Rennerja za predsednika republike, skratka, vse državno in gospodarsko življenje povojne Avstrije, naslanja na imenovano ustavo je sovjetski predstavnik v Zavezniki nadzornem svetu izjavil, da je ustava iz 1929. leta "nedemokratična in pravno neveljavna". Zategadelj je tudi odklonil, da bi dal svoj pristave na predloženi zakonski osnutek o volitvah novega zveznega predsednika. Triurna razpava, ki so jo na tej seji Zavezniki sveta vodili "veliki štirje", ni dosegla, da bi sovjetski predstavnik spremenil svoje stališče. Trdovratno odklanjanje zakona s strani predstavnika Sovjetske zveze v Zavezniki nadzornem svetu za Avtrijo je bilo toliko bolj iznenadno, ker ni imel pred tem zastopnik sovjetske zasedbene sile v pravnem oddelku nadzornega sveta nobene kritične pripombe k predloženemu zakonu. Sicer tu di general Zinjev, namestnik sovjetskega visokega komisarja, ni trdil na seji Zavezniki sveta, da bi bile volitve zveznega predsednika, ki bi jih izvedlo vse ljudstvo, nedemokratične, vendar — vztrajal je pri tem, da mora avstrijska vlada izdelati nov usjavni zakon o volitvah predsednika republike ter ga predložiti Nadzornemu svetu.

Seveda, to stališče zastopnika sovjetske zasedbene sile, ne more vplivati na volitve novega predsednika. Kakor v drugih primerih, kjer se Zavezniki nadzorni svet ne more zediniti glede zakonov, ki jih predloži avstrijska vlada v potrditev (in to je skoraj vedno), bo tudi tokrat zakon o novih volitvah avtomatično pričel veljati 31 dni potem, ko ga je avstrijska vlada predložila "velikim štirim".

Stališče predstavnika Sovjetske zveze v Zavezniki nadzornem svetu pa je tukajšnji tisk na splošno komentiral kot popolnoma protislovno. "Ni jasno", so pisali nekateri listi, "zakaj je sovjetski element odklonil zakonski osnutek o volitvah. Njegovo stališče je protislovno in morda samo v toliko dosled-

no, v kolikor je težil za tem, da nadaljuje politiko motenja in posegov v notranjepolitično življenje Avstrije."

Medtem pa je 17. feb. letos zakon že stopil avtomatično v veljavo in se je s tem začela predvolilna kampanja, zaenkrat še zmerna, vendar v zvezi z znaki, da se bodo dneva volitev, 6. maja, občutno stopnjevala.

Socialdemokratska stranka je na zvezni konferenci na Dunaju, 23. feb. že postavila svojega kandidata in sicer 78-letnega dunajskega župana Theodorja Koernerja. Ne glede na to, da je v današnji Avstriji docela nadomestila umrlega predsednika republike, socialistični dr. Karla Rennerja, je vendarle kandidat, ki so ga izbrali na dunajski konferenci, ena najbolj priljubljenih oseb Avstrije, znan po svoji skromnosti in demokratičnih težnjah, po splošnem mnenju, najboljša izbira, ki jo je vodstvo SPOe mogle napraviti. Theodorja Koernerja, ki so ga izvolili za dunajskega župana soglasno, z glasovi vseh strank, bi verjetno pred leti pozdravilo celo vodstvo avstrijskih komunistov, vendar se jim je sedaj zameril, ker so mu predvsem pri srcu koristi Avstrije in noče trobiti v informbirojevski rog.

Kandidat Ljudske stranke še ni znan. (Op. — To je bilo poročano v Ljudski pravici dne prvega marca. Sedaj je gotovo

že znan, a kandidat socialistov, dunajski župan Theodor Koerner, ima nedvomno vse prednosti v kampanji).

Po časopisnih vesteh bo to deželni glavar Zgornje Avstrije. Vendar, kakor javlja socialdemokratski tisk, se je polastila Ljudske stranke zaradi kandidature dunajskega župana Koernerja precejšnja nervoza. Vodstvo OeVP je baje začelo pogajanja s takoiimenovano Zvezo neodvisnih, naj bi ta na volitvah v maju podprla kandidacijo Ljudske stranke. Trdijo, da so zastopniki "Zveze neodvisnih" pokazali pripravljenost opustiti samostojno kandidacijo, v kolikor bi Ljudska stranka s svoje strani bila pripravljena plačati dolgovne VdU.

Naj bodo že te vesti o pogajanjih, ki meje na kupoprodajo, točne ali ne, vendarle kažejo, da bo v naslednjih tednih prevladovalo v notranjepolitičnem življenju Avstrije vprašanje volitev novega predsednika republike. Borba bo vsekakor ostra, posebno še zaradi tega, ker mora biti novi predsednik izvoljen z absolutno večino. Na zadnjih parlamentarnih volitvah, oktobra 1949 l. je Ljudska stranka dobila nekaj nad milijon in 800 tisoč glasov, skoraj dve sto tisoč več kot socialdemokrati, tokrat pa bo moral izvoljeni kandidat dobiti čez dva milijona glasov.

preprečile Francija, Nemčija in Rusija. Anglija je takrat skušala biti v prijateljstvu z Japonsko, Zed. države pa so bile še prešibke, da bi se mogle v Aziji kosati z evropskimi velesilami.

Boksarska vstaja

A polagoma so se na Kitajskem uveljavile tudi Zed. države. Ako je kak belopoltni človek ubil Kitajca, ali posilil kitajsko dekle ali ženo, ali kaj ukradel Kitajcu, ga kitajsko sodišče ni smelo soditi in prijet je bil le od policije velesil kavkaške rase in sojen na sodišču onih velesil, ki so vladale Kitajsko.

L. 1900 je nastala na Kitajskem proti imperialistični kontroli in izkoriščanju revolta, ki se je je označevalo za "boksarsko vstajo."

Vse evropske velesile, Zed. države in tudi take dežele, brez velike mornarice, kakor sta bile Avstro-Ogrska in Italija, sta se udeležile intervencije v nji. Vstaja je bila zadušena, Kitajska pa je morala l. 1901 pod imperialističnim silam.

Med tem je raslo na Kitajskem proti imperialistični kontroli in izkoriščanju revolta, ki se je je označevalo za "boksarsko vstajo."

Prodiranje Japonske

Po svoji "zmagi" v prvi svetovni vojni nad nemškimi posestvi ter otoki na daljnem vzhodu se je od triumfa opijanena imperialistična Japonska odločila za politiko "Azija Azijatom". Kitajska je bila vsled agresivnosti tujih sil zdržema napadana in v vojnih.

Japonska ji je rekla — čemu te bi kontrolirali Evropani in Američani — zgradimo si naš kontinent za svoje skupni življenjski prostor.

Pri tem Japonci seveda niso mislili na Kitajce, temveč le na svoje imperialistične smote, s katerimi naj bi korak za korakom evropske in ameriške izpodrinili. To se jim je posrečilo, največ v drugi svetovni vojni, dokler niso bili tepeni od Zed. držav in drugih naših zaveznikov, a začetek njihove slave pa je segal v leto 1905, ko je bila Rusija tepena in bila primorana za Japonsko podpisati kapitulacijsko pogodbo. Slo bi (carski) Rusiji tedaj še veliko slabše, ako bi Zed. države pod takratnim predsednikom Theo-

(Konec na 5. strani)

Kitajska bila že v mnogih vojnah; se v vseh ohranila

(Nadaljevanje s 1. strani)

Amerika v Aziji preveč zamotala, ali pa končali to vzrujeno stanje na diplomatski način s pomirjenjem. Dozdaj je vsa sovjetska znanja politika v Aziji in drugje usmerjena napetost povečevati, netiti spore in odpre in izpodkopavati posebno v kolonijah in v zaostalih deželah v Aziji, v Afriki ali kjerkoli moč in v pliv kapitalističnih dežel.

Uspeh v tem ima dober — toda ali bo nji kdaj kaj koristil, ako se pože v novo vojno, je pa zanjo težko vprašanje.

Kakor v Washingtonu nočejo pomirjenja s komunistično kitajsko vlado, tako ga tudi njen predsednik in glavni komunistični vodja na Kitajskem, Mao Ce-tung noče. To je bilo razvidno iz govorov na manifestacijah dne prvega maja v Pekingu. "Ne bomo odnehali, dokler ameriške imperialiste do zadnjega ne izženemo iz Koreje," je rekel prvega maja pred ogromno množico glavni govornik. To je kajpada izjavil v imenu vlade. A vendar morda ni še vse izgubljeno. Indijski premier Nehru se še trudi, da bi pridobil obe strani za pošteno, častno spravo. MacArthur in njegovi sopotniki niso zanjo — češ, to bi bil "apizmet". Oni zahtevajo brezpogojno kapitulacijo severne Koreje in Kitajske.

Nekdanje "nebeško cesarstvo" šlo že skozi mnogo vojen Kitajske šteje svoje leto od početka svoje znane zgodovine, ki sega 4647 let nazaj. Samo židovsko je starejše, pričelo se je pred 5711 leti.

Ko je bila Kitajska po površini največja, je obsegala toliko kot vsa Evropa. Po prebivalstvu je tudi sedaj največja država na svetu. Ima več prebivalcev kot Sovjetska zveza in Zedinjene države skupaj.

V svoji skoro pettisočletni zgodovini je bila že v nešteti vojnah. Nekeč je podjarmljala, a ker se je še vedno držala starih tradicij, namesto da bi se modernizirala, so prišli vanjo

Evropani, uvideli so, da bo to zanje sijajen trg in si jo začeli osvajati.

Te evropske, ameriške in japonske nadvlade se je Kitajska otresla v svoji 20 let trajajoči civilni vojni, ki je bila končana šele po skrušenju Japonske in z begom Čiang Kaišeka na Formozo.

Tudi v svojih starodavnih časih je bila Kitajska večkrat osvojena od sovražnikov, toda so se ji prilagodili in namesto oni so postali spet kitajski veljaki gospodarji dežele.

L. 1842 in že nekaj let prej je nastalo na Kitajskem veliko gibanje proti Angliji zaradi njene trgovanja z opijem med kitajskim ljudstvom. Nastala je vojna, v kateri je Anglija zmagala in si vzela za svojo kronsko kolonijo kitajski pristaniški predel Hong Kong blizu Kantonu (na jugu države).

Potem je imela Kitajska vojne s carsko Rusijo, kateri je morala l. 1858 prepustiti obmorske province na severu in l. 1875 Sakhalinsko otočje.

Medtem je prihajala na površje naglo se razvijajoča Japonska, ki je leta 1894-95 uničila kitajsko brodogoj in premagala kitajsko armado. A kitajske celine si ni osvojila. Vzela pa si je kitajski otok Formozo, ki je zdaj pod ameriško zaščito, in nekaj drugih otokov. Japonska bi pograbila v oni vojni veliko več, a nakano so ji

Pristopajte k

Slovenski Narodni Podporni Jednoti

Naročite si dnevnik

"Prosveta"

Naročnina za Združene države (izvenš Chicago) in Kanado (\$8.00 na leto; \$4.00 za pol leta; \$2.00 za četrt leta; za Chicago in Cook Co., \$9.50 za celo leto; \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.

Naslov za list in tajništvo je: 2657 SOUTH LAWDALE AVE. CHICAGO 23, ILLINOIS

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 WEST 26th STREET
Tel. Crawford 7-2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P.M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
6:30 to 8:30 P.M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Residence:
221 Shinton Rd., Riverside, Ill.
Phone Riverside 2212

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFON: Canal 6-7172-6-7173

ZED. DRŽAVE IN TUDI DRUGE DEŽELE ZAPADNEGA BLOKA SEDAJ JUGOSLAVIJI V VSEH OZIRIH VELIKO POMAGAJO

Ze kmalu po pričetku mrzle vojne med USA in USSR ni imel noben list v Jugoslaviji za Ameriko dobre besede. Vsi so bili urejani v smislu sovjetske propagande proti zapadnemu imperializmu in osobito Zed. države so bile napadane v njih in pa Anglija.

Ko pa je kominform — kar v bistvu pomeni Moskvo, Tita in njegovo "kliko" obsodil za "izdajalce ljudske demokracije" in nato jih še označil za fašiste, se je Jugoslavije iznašla hipoma v veliki politični in še bolj pa v ekonomski krizi.

Boj kremla proti "Titovi fašistični kliko" je v začetku zelo presenetil tudi ameriške in druge komuniste, tiste namreč, ki o stvari niso bili v naprej počeni. Jugoslovanski komunistični listi v Zed. državah, v Kanadi in drugje v inozemstvu so morali spremeniti taktiko na mah in spremenjena je bila v Jugoslaviji. Stalinova slika je šla s sten po vsi Jugoslaviji kot za stavo — Titova je ostala.

Toda ako je Titov režim hotel ostati na krmilu, je moral hiteti dobiti zaščito in ekonomsko podporo kjerkoli je bilo mogoče. Ves povojni jugoslovanski ekonomski sistem je bil takoj od začetka zidan po sovjetskih načrtih. Ambicioznim partizanom, ki so v vojni veliko pretrpeli in povzročili navdušenje zanje celo konservativnemu Churchill, in kmalu nato tudi Roosevelt, se je zdelo, da v Jugoslaviji ni naroda, ki bi moral tudi po zmagi samo ubogati. In tako se je vse to pričelo najprvo za kulisami, danes pa je to odprto polje.

Jugoslavija pod Titom smatra USSR pod Stalinom za svojo sovražnico in kominform pa Tita in "njegovo fašistično kliko" za izdajalce.

A reči so se obrnile tako, da je Jugoslavija prestala kominformni napad in se celo zavzela zmagati v tej "mrzli" vojni z Moskvo za svojo ekonomsko obnovo. Tako se je ta neenaka borba večala in večala in lani pa je Jugoslavijo zadel še silovita suša — in vlada v Beogradu se je odločila kljub vsemu vztrajati rajše kot pa kapitulirati. Najprvo ji je bila v tej borbi potrebna pomoč v živežu in industrijsko s kake druge strani. Države kominforma so jo bojkotirale docela in zapad je pomislil: Ali naj komunisti Tita, oziroma njegov odpor proti kremlu podpremo in čemu?

V Washingtonu so argumentirali in se argumentirajo, da ni Tito prav nič boljši kakor Stalin. Pravijo, da se na komuniste ni zanesti, neglede v kakšne barve se oblečejo.

Toda v Washingtonu in v Londonu je prevladala misel, da je treba Titovo Jugoslavijo v tej njeni krizi podpreti in to sedaj delajo, kar priznava ne samo zapadni tisk temveč tudi Titov v Jugoslaviji. Ljubljanski komunistični dnevnik Ljudska pravica ima o tem prevratu članek, ki je bil pred tremi ali štirimi leti še povsem nepričakovan. Namreč tak prelom med Stalinom in Titom. Kajti Tito je do takrat veljal za najčistjega Stalinovega zaveznika. Sedaj ga na shodih napada in svojo vnanjo

politiko vodi proti njemu sovražno prav tako kakor jo kominform s kremlom vodi proti Titu.

To so okoliščine, ki so vodile zapadni blok v pobotanje s Titom. Ne le to, tudi veliko propagandne podpore mu nudijo. In to v današnjem svetu v obeh ozirih veliko šteje. Prej omenjeni list — ki je kot že rečeno komunistično glasilo, toda ne po mnenju kominforma, ki ga ima za izdajalskega kakor vse druge v Jugoslaviji, piše o zblizanju z zapadom sledeče:

V posledicah suše, ki nas je lani prizadela, kakor tudi v zaostrenem mednarodnem položaju, so si obetali sovražniki socialistične Jugoslavije novega zaveznika. Nevarnost pred vojno in lakota naj bi pomagali torej opraviti tisto, česar 400 milijonov dolarjev povzročene škode zaradi ekonomske blokade in propagandna vojna nista mogli opraviti — odvzeti našim narodom neodvisnost in jim tako preprečiti nadaljnjo graditev socializma. Tak je bil račun voditeljev kominforma, njim enaka pa so bila tudi upanja nekaterih skrajno reakcionarnih vrhov v kapitalističnih državah. Toda le račun, krčmarja zopet nikjer.

Jugoslavija je za premagovanje težav, povzročenih s sušo, uspela dobiti brez političnih koncesij do sedaj naslednje: 69,4 milijona dolarjev brezplačne pomoči od ZDA, dvoje posojil v skupnem znesku 5 milijonov funtov šterlingov od Anglije, posojilo pod izredno ugodnimi pogoji od Norveške in zagotovilo Francije, da nam bo po svojih močeh tudi ona priskočila na pomoč.

Razen tega zavzema v številnih državah vse širši obseg samoiniciativna akcija za zbiranje pomoči našim narodom, potom kulturnih, socialnih, verskih in drugih organizacij. V vrsti teh so: "Zadruga za ameriške pošiljke v Evropo" — CARE, "Hrvatska bratska skupnost" kot največja dobrodelna organizacija Amerikancev jugoslovanskega porekla, mnoge protestantske organizacije v ZDA ("Lutheran World Relief", "Lutheran World Federation", "The Methodist Church" i. dr.), društvo "Priatelj Jugoslavije — Francija", "Ameriško-jugoslovanski odbor za pomoč v hrani" v Chicagu, švedsko društvo "Rešite otroke", ameriška organizacija "Mladina vseh narodov" norveško društvo "Pomoč Evropi" i. dr. Po zadnjih vesteh se je CARE obvezala, da bo poleg uslug, ki jih nudi z organizacijo transporta, tudi sama zbrala pol milijona dolarjev ter nam tako prihranila del izdatkov za prevozne stroške. Vrednost do sedaj sprejete in najjavljene pomoči različnih organizacij je ceniti na preko 250 milijonov dolarjev.

Pomoči in posojil pod sprejemljivimi pogoji nam ni omogočila le ena okolnost, temveč celotna okolnost. Le-te so predvsem rezultat našega ugleda in gospodarskih uspehov, rezultat stremjenja progresivnega človeštva za ohranitev miru in končno tudi rezultat sodobne družbeno-ekonomske stvarnosti

Gornje je slika oljne rafinerije Anglo-iranske oljne družbe. O tej rafineriji pravijo, da je največja na svetu. Spodaj so stavkarji in drugi Iranci, ki demonstrirajo proti angleški družbi. Taki nemiri so se dogodili tudi v glavnem mestu Teheranu. Perzijska zbornica je sklenila vse oljne naprave v Perziji ter oljna ležišča poddržaviti. Angleška vlada je protestirala in proti Iranu s hudimi posledicami (morda z invazijo), ako ne spremeni svojega sklepa. A ne izgleda, da bo pri razljuštenih Irancih kaj dosti doseglja. En iranski premijer je bil v tej krizi umorjen, drugi je kmalu za njim vsled bojazni pred atentatom pustil vlado in tretji je pred atentatorji v enaki nevarnosti. Angleži trdijo, da je iranska vlada v tej situaciji brez moči, ker je izgubila kontrolo nad ljudstvom. Položaj je neprijeten tudi za Ameriko, ker ima v Sredozemlju, posebno v Saudi Arabiji velike oljne koncesije.

v industrijsko razvitih kapitalističnih državah.

Pravilni oceni našega vodstva, da obstajajo v svetu navkljub sovjetskemu revizionizmu močne sile miru in socializma in da ima državno kapitalistični sistem v buržoaznih državah tudi svojo progresivno stran, sta bistvenega pomena za pravilno razumevanje sodobnih gospodarskih odnosov med industrijsko razvitimi in zaostalimi državami. Tako silijo danes visoko razvita proizvodna sredstva v nekaterih kapitalističnih državah k različnim oblikam pomoči gospodarsko zaostalim deželam, ki brez podpore niso v stanju kupovati proizvodov njihove težke industrije. Kakšen obseg je poleg posojil zavzela brezplačna pomoč, je vsaj delno razvidno iz primera Združenih držav Le-te so v času od 1. julija 1945 do 31. marca 1949 podarile v najrazličnejše svrhe 11.823.371 dolarjev. Brezplačna pomoč Jugoslaviji v znesku 69,4 milijonov dolarjev znaša torej 170-til del ali 0,62% navedene vsote. Značilno za povojno obdobje je tudi to, da so na primer posojila ZDA znašala v istem času 9.994.565.398 dolarjev, torej manj kakor brezplačna pomoč.

Da posojila in pomoči vsebujejo možnost izsiljevanja različnih — tudi političnih koncesij v prid upniku, se zavedajo jugoslovanski narodi iz prakse v bivši Jugoslaviji, a po osvoboditvi iz odnosov s Sovjetsko zvezo. Vendar s tem ni rečeno, da so sleherni pomoči in posojila pogojni politične koncesije in odpoved neodvisnosti, kakor želi to prikazati sovjetska propaganda. Praksa potrjuje da so pogojni za posojila ali pomoč odvisni predvsem od konkretnega zunanjega in notranjopolitičnega položaja države, ki posojilo ali pomoč sprejema. Zunanje in notranje politični položaj socialistične Jugoslavije pa je zaradi enotnosti ljudstva pri nas in ugleda, ki ga uživa v svetu prav tako, da nam omogoča enakopravno sodelovanje z velikimi silami. In še več. Poleg ugleda in simpatij, ki jih uživajo jugoslovanski narodi in vodstvo v očeh naprednega človeštva, raste tudi pomen socialistične Jugoslavije v svetu. V borbi proti revizionizmu sovjetskih voditeljev odpira naša Partija tudi naprednim gibanjem v kapitalističnih državah pot iz zmede, v katero jih je pognala povojna revizionistična praksa sovjetskih voditeljev. Kakor pomen, tako ima tudi ugled socialistične Jugoslavije v svetu viden odraz v množicnih akcijah za pomoč našim narodom.

Da je razen navedenega med pomembne faktorje v zvezi z uspešno nabavo posojil in pomoči uvrstiti tudi naše dosedanje uspehe pri gradnji gospodarstva, je očitno. Saj sta od trajno naraščajoče ekonomske moči naše države odvisna tudi obseg in kvaliteta našega izvoza, ki predstavlja materialno bazo za vrnitev posojil. Ker smo uspeli izpolniti ključne postavke plana, nam še danes razširjene možnosti izkoriščanja naravnih bogastev omogočajo poleg kritja do-

Kitajska bila že v mnogih vojnah in se v vseh ohranila

(Konec s 4. strani)

dorjem Rooseveltom ne posredovale.

L. 1919 je Kitajska izgubila vnanjo Mongolijo, ki so jo v ruski civilni vojni okupirali "beli", to je, protiboljševiški Rusi. Ko so bili beli poraženi, je sovjetska armada okupirala to vnanjo Mongolijo, jo ločila od Kitajske ter ji dala svoj vladni sistem.

L. 1931 je Japonska udarila v kitajsko Mandžurijo ter jo osvojila. Bila je pod njeno oblastjo do konca druge svetovne vojne. Sedaj je spet kitajska provinca, toda Rusija ima v nji velike koncesije, skoro tolikšne, kot jih je bila deležna pod carji. Toda teoretično se jim je po zmagi kitajske komunistične revolucije odpovedala in dela z Mao Ce-tungom vzajemno.

Japonska ob svoj najboljši plen

Kot že omenjeno, je Japonska osvojila Mandžurijo zase l. 1931, ji postavila za "cesarja" nekega potomca stare kitajske dinastije, toda imel je v vladitvi toliko veljave kakor lanski sneg. Snega vsako zimo v Mandžuriji veliko zapade. Ta dežela je jako obsežna ter na prirodnih bogastvih izredno bogata. Pod Japonsko je bila industrializirana in modernizirana tudi v drugih ozirih, kar koristi sedanji Kitajski, tik po japonski kapitalizaciji pa je imela Rusija dobiček od tega. Zasedla je Mandžurijo in si za vojno odškodnino vzela iz nje za milijone dolarjev strojev iz Japonskih tovarn, ki bi sedaj zelo prav prišli komunistični Kitajski. Rusija je bila v vojni z Japonsko samo dva dni.

Japonska je nekaj let po absorbiranju Mandžurije začela z osvajanjem obmorske Kitajske ter jo osvojila. L. 1944 je ustanovila v tej svoji Kitajski "vla-

do sodelovanja za vzajemni azijski življenjski prostor", a leto pozneje ji je general MacArthur narekoval "mir", v katerem je brezpogojno kapitulirala in tako je bila s tem tudi ob vse svoje osvojitve na Kitajskem.

Vojna je bila končana, kar se Japonske tiče, toda ne na Kitajskem. Borba med Chiang Kaiškom ter kitajskimi komunisti se je nadaljevala. L. 1949 je v nji komunistični vodja, general Mao Ce-tung skoro že popolnoma zmagal in nekaj mesecev pozneje je zavladal nad vso Kitajsko.

Mnogi po svetu so mislili, da je prišel za to zbičano deželo končno vendarle zaželjeni mir.

A sedaj je znova v vojni, in ako bo v tej "veliki debati" v naši deželi prevladal general MacArthur, bodo na njena mesta padale vsake sorte bombe kakor še nikoli toliko. A Mao Ce-tung pravi, da kakor niso mogle streti Kitajsko prišnje vojne, tako je tudi sedanja ne bo. Edino razsodno bi bilo pobotanje, a svet je še vedno tak, da noče ne razumeti tega pravila, ne odpraviti vzrokov za vojne.

Tone Seliskar se zahvaljuje

Pred tedni nas je Tone Seliskar prosil, da naj mu pošljemo razne letnike Ameriškega družinskega koledarja, enako tudi Angelo Cerkvenc. Zavoje starih letnikov imamo na kupih v tretjem "fluoru" (pod streho) in odpirati te zavoje in zbirati iz njih zaželjene letnike vzame čas. Anton Udovič si ga je vzel in napravil pakete, Angela Zaitz pa jih je odnesla na glavno pošto v mesto.

Seliskar je poslana me koledarje že prejel. Ker je njegovo pismo o tem zelo zanimivo, ga tu priobčujemo. Glasi se:

Dragi Frank Zaitz, z velikim navdušenjem sem prejel Družinske koledarje in se Ti zanje toplotno zahvaljujem!

Njihovo bogato gradivo mi bo s pridom služilo pri se-

stavljanju moje knjige o ameriških Slovenceh in Ameriki. Upam, da se je Tvoje zdravje med tem zboljšalo?! Pri meni se menjava, včasih je boljše, včasih slabše. Morda se bom zdaj na pomlad dobrega popravil, vsaj zdravniki tako pravijo. Me pa ta bolezen zelo ovira, da ne morem tako delati kakor bi rad. Vedno so kake motnje.

Vi tam pa z vso vneto izdelujete tanke in kanone. Vaši ljudje zato dobro zaslužijo, toda koliko krvi se bo zaradi tega prelilo, je pa drugo vprašanje. Bodočnost ni nič kaj rožnata zaradi tega in ni izključno, da bodo v USA izdelani topovi grmeli tudi na naših tleh — z oboje strani. Mar ni to žalostno: komaj je minila druga svetovna vojna, že se pripravljamo na tretjo in vsaka je bilj strašna. Jugoslavija je izgubila v zadnji vojni 1.700.000 ljudi!

Z našimi rojaki v Ameriki imam mnogo dela. Pišejo mi od vseh strani in samo za odgovorjanje bi moral imeti svojo tipkarico. Slovenska izseljenška matica je bila, tako se vsaj meni zdi, prepozno ustanovljena. Ogromno je bilo zamujena zaradi tega. Morda pa bo le imela še kaj uspeha. Bomo kmalu videli. V Urugvajju na primer živi v mestu Montevideo čez 600 slovenskih družin. Šilno so bili veseli, ko so prejeli prvo pošiljko slovenskih knjig. Letos bom šel verjetno za nekaj tednov v Nemčijo med westfalske Slovence. Tik pred nosom jih imamo, pa se nič ne brigamo zanje. Vse to mi daje ogromno dela, tako da do svojega literarnega dela sploh ne pridem.

Vesel bom, če mi boš kaj pisal. Prijateljsko pozdravljam Tebe in Angelo.

T. Seliskar.

Ako ste prejeli poseben zavoj te številke, prosimo vas, da jo razdelite med rojake in priporočite jim, da naj se naroče na Proletarca.

Pionirski slovenski stavec Joseph Košak preminul

Dne 23. aprila je v Samsuli v Floridi preminul Joseph Košak, znan mnogim Slovcem po Ameriki. Star je bil 77 let, rojen v Ljubljani.

Ko je bil dnevnik Glas naroda na višku, je pokojni Košak delal v Sakserjevi tiskarni. Bil je formen v nji. Iz New Yorka se je vrnil v Ljubljano in obratoval tam gostilno. Po par letih je prišel nazaj v Ameriko in spet delal nekaj časa v New Yorku, potem pa v tiskarni Narodnega vestnika v Duluthu, Minn. Bil je tudi njen upravitelj. Ker se list ni izplačeval je prenehal. Od tam je Jos. Košak s svojo prvo ženo, ki je bila tudi tiskarka na linotip, prišel v Chicago in dobila sta delo v Narodni tiskarni. V nji je bilo tedaj tiskanih več slovenskih in hrvatskih listov, med njimi Prosveta, Proletarec in Mladinski list (sedaj Voice of Youth). Delala sta nekaj časa tudi v tiskarni bivšega Amerikanskega Slovenca. Zena mu je umrla v Chicagu.

Ko je SNPJ ustanovila svojo tiskarno, je delal v nji, potem pa mnogo let v tiskarni Adria, v kateri je stavil največ Proletarca, Ameriški družinski koledar in pa knjige Prosvetne matice.

Pred nekaj leti se je odločil iti v pokoj in se preselil v Florido. V Samsuli sta on in njegova druga žena kupila malo posestvo in tako je Jože Košak končno le užival svoj zaslužen počitek. Žal, da le malo časa.

Bil je član SNPJ in ABZ ter unije tiskarjev. Pokojnik se je zanimal za aktivnosti ameriških Slovencev vseh struj in jih dobro poznal, a sam ni bil aktiven v nobeni. Urednik tega lista ga je prvič videl leta 1912 v Duluthu, potem pa ko sva delala skupaj v Chicagu mnogo let.

Njegovi soprogi naše sožalje. — Z.

ISKRE

Modrost ni nič drugega kot resnica.

Najtanjši las meče svojo senco.

Niso povsod žabe, kjer je voda; a kjer slišiš žabe, tam je voda.

Choose your **ELECTRIC RANGE** from

5 NATIONALLY KNOWN BRANDS

Hotpoint

General Electric

Kelvinator

Frigidaire

Westinghouse

At Your Nearest Commonwealth Edison Store

ELEKTRIČNI ŠTEDJILNIK, kakršnega želite je vam na razpolago v prodajalnah EDISON v vaši sosesčini. Oglejte si v njih vsakovrstne modele petih firm — velike — majhne ... krasne ali navadne. Karkoli si boste izbrali, vam bo v zadovoljstvo ... za domačo kuhno.

Kuhanje na elektriko je lahko ... vse se izvrši avtomatično ... vročino si regulirate, vse gre po vzponah — pritisnete in stvar je v redu. Oglejte si te električne peči že danes!

priced as low as

\$188⁰⁴ DELIVERED

(for Westinghouse range illustrated)

See the new electric ranges at any of these Edison stores:

4749 N. Western Ave.	3225 W. 26th St.
4833 W. Irving Pl. Rd.	424 E. 47th St.
3138 N. Lincoln Ave.	852 W. 63rd St.
2733 N. Milwaukee Ave.	9025 S. Commercial Ave.
4231 W. Madison St.	11046 S. Michigan Ave.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, 23, ILLINOIS

TUDI V STAREM KRAJU SO PISALI O PETINŠTIRIDESETLETNICI PROLETARCA

V Sloveniji in tudi v drugih krajih Jugoslavije je imel Proletarec veliko prijateljev, ki so ga brali, dokler ni bil pod Aleksandrovo diktaturo prepovedan. Pa tudi dopisovali so vanj — lepo število slovenskih pisateljev. In pomagali so nam polniti s svojim gradivom Ameriški družinski koledar ter Majski glas. In naša Prosvetna matica je izdala tudi nekaj njihovih posebnih knjig ter politično-znanstvenih razprav.

Trije ali štirje naši sotrudniki v starem kraju so bili pod Aleksandrovo in potem pod kneza Pavla policijsko vladno aretirani, zato ker smo jim skušali Proletarca skrivoma pošiljati.

Po hišnih obravnavah, skozi katere so morali iti, smo list vsem prenehali pošiljati, da jim ne bi prizadeli še večjih nepravil.

Potem je nastala med stari krajem in nami dolga pika. Ze ko so drugi slovenski listi, ki so bili prepovedani, med njimi tudi Enakopravnost, spet smeli svobodno tja, Proletarec se vedno ni bil dovoljen vseskozi do konca vojne.

Po vojni so imeli hrvaški in srbski komunisti, ki so prišli tja na povabilo nove vlade, za Proletarec zelo nepohvalne besede, zato ga jugoslovanska pošta ni hotela ali pa ni mogla našim naročnikom v Jugoslaviji redno dostavljati.

Urednik Proletarca je na neki konferenci organizacij Američanov jugoslovanskega porekla v Pittsburghu, v Clevelandu in v Chicagu to omenjal predstavnikom nove Jugoslavije in tistim hrvaškim in srbskim komunistom, ki so po vojni hodili tja po uradnih opravkih in tam trdili, da naš list ni zanesljiv, češ, da je sovražnik "komunistov". To so počeli zato, ker smo med prvo svetovno vojno bso v Proletarcu najbolj delovali za ustanovitev take Jugoslavije, kakršna je bila po drugi vojni zasnovana. Toda oni so bili "proti" vojni in nam povzročali veliko bojev — komunisti s svoje in klerikalci, ki so bili takrat "kraljevaši", pa z druge strani.

Pittsburski "Narodni Glasnik" je imel od nove Jugoslavije posebno in neposredno veliko koristi — Proletarec pa niti toliko ne, da bi njegovi naročniki smeli prejmati list, ki je bil naročen zanje. In vsled tistih par listov v Zed. državah in v Kanadi, ki so se smeli v Jugoslaviji vsled svojih zvez svobodno širiti, je bil Proletarec ob naročnike, ker ga ljudje tukaj za svoje sorodnike tam niso hoteli več obnovljati. Čemu, če pa ga ne dobe? Sedaj je bolje in upamo, da bodo tamonjši postarji cenzorski biro razumeli, da je Proletarec jugoslovanskim narodom in socializmu več kot zgolj prijateljski list. In po svojih načelih nikomur naprodaj.

Tako upamo, da bo sedaj tam za ta list tudi v tem oziru bolj. Razen, ako nas še črnijo naši taki znanci, katerim ni hotel Proletarec v nobenem vremenu pihati v roko in ne slediti njihovim klobukom, ki so brzeli kakor je slučajno veter nanesel.

V minulih mesecih smo izprevideli, da ima naš list posebno med veterani delavskih borb v Sloveniji še vedno iskrene prijatelje, pa v Trstu in tudi v podeželskih vaseh.

V neko tako vas je poslal naš čikaški rojak paket, poln potreščin, in v njemu je bilo tudi nekaj številčk Proletarca. Običajno pregledovalci paketov tam časpise poberejo ven, a v tem slučaju so to pregledali. Prejemnik paketa je pošiljatelju poslal zahvalo za poslano stvar in omenil: "Poslani Proletarec je romal po vsi vasi. Najmanj sto ljudi ga je bralo."

V Ljubljani izhaja dnevnik Slovenski Poročevalec, glasilo Osvobodilne fronte Slovenije.

Tiskani je v isti tiskarni kot pred vojno Jutro in Slovenski narod. Ta list je posvetil k Proletarčevi 45-letnici poročilo z naslovom "Ob 45-letnici čikaškega Proletarca". Nekaj podatkov v tem članku sicer ni povsem točno razloženih, a ga tu podajemo kakor je bil objavljen. Ugotavljamo pa, da je prijateljski. Glasi se:

Lani je preteklo 45 let, odkar je bil ustanovljen v Chicagu slovenski socialistični tednik "Proletarec", glasilo Jugoslovanske socialistične zveze v Združenih državah. Čeprav "Proletarec" danes ni najstarejši slovenski list v ZDA je vendar najstarejši slovenski napredni in socialistični list v ZDA, hkrati pa tudi najstarejši slovenski list v ZDA, ki od ustanovitve ni menjal niti lastnika niti svoje politične in kulturne smeri.

Socialistično gibanje se je med slovenskim delavstvom v ZDA pričelo okrog leta 1900 ko se je zbralo po raznih industrijskih središčih ZDA večje število delavcev, ki so bili že pred odhodom v Ameriko prepojeni s socialistično mislijo in so prinesli socialistične ideje s seboj iz Evrope. Mednje je prihajal iz Trsta "Rdeči prapor", tedanje glasilo Jugoslovanske socialnodemokratske stranke. — 2. feb. 1901 je bil v Chicagu ustanovljen prvi slovenski socialistični klub v ZDA. Kmalu so njegovi člani ustanovili tudi posebno družbo za izdajanje delav. tednika Zore ki je nje prva številka izšla 3. avgusta 1901. Toda po desetih številkah je Zira prenehala, ker pač ni mogla premagati vseh ovir.

Obnovljen je bil pa 18. julija 1903 ter obstaja odtlej še vedno kot klub JSZ št. 1. Clanov je zdaj pristopilo precej več. Dve leti so slovenski socialisti uporabljali kot svoje glasilo "Glas Svobode", a pozneje je prišlo med njimi in lastnikom lista Martinom Kondo do preloma (v poletju 1905).

Ze na jesen 1905 je izšel poseben letak na 4 straneh pod naslovom "Jugoslovanskim delavcem v Ameriki v presodek", kjer so slovenski socialisti opisali svoje borbe z Martinom Kondo in se zavzemali za ustanovitev lastnega socialističnega lista. Letak so napisali v glavnem Simon Kavčič, Frank Petrich in Jože Zavertnik. Ta letak je bil dejansko pričetek "Proletarca", čigar prva številka kot mesečnik je izšla v januarju 1906. V uvodni besedi je izdajateljstvo naglasilo da je novi list lastnina vseh zavrednih slovenskih delavcev v ZDA, ki so organizirani v slovenskih socialističnih klubih. Proglas sta v imenu izdajatelja podpisala Andrej Poravne kot predsednik in Anton Prešeren kot tajnik. Pozneje je "Proletarec" izhajal kot 14-dnevnik, mnogo let pa izhaja že kot tednik. Jubilejna številka, ki je izšla 18. oktobra je označena kot 2230 številka "Proletarca" od pričetka izhajanja.

"Proletarec" je imel v prvih letih izhajanja več urednikov, med katerimi so najbolj znani Jože Zavertnik, Frank Petrich in Ivan Molek. Od 1914 do 1920 ga je urejal Etbin Kristan od leta 1920 do danes ga ureja Frank Zaitz.

Težka je bila 45-letna borba tega neodvisnega delavskega lista za obstanek v kapitalistični Ameriki. Saj so bile in so še danes med slovenskimi listi v Ameriki, razen med glasili posameznih podpornih jedrot, v malem podobne razmere, kakor so med ostalim tiskom v tej kapitalistični državi. "Proletarec" jih je opisal v uvodnem proglasu takole: "Do danes slovenski delavci v Ameriki niso imeli lista v katerem bi lahko povedali odprto svoje misli, ker je vsak lastnik slov. ameriških časnikov privolil priobčiti, kar je neslo njegovemu "kšeftu". Sele z ustanovitvijo "Proletarca" se je naredilo konec tem žalostnim raz-

meram, ki so jih ustvarile med ameriški Slovenci dvomljive eksistence ko so slovenske ameriške delavce zavajali na kriv pota, namesto da bi jih poučili, da je kapitalizem edini smrtni sovražnik delavcev."

Ta borba še vedno traja. Brez zavestne in zveste podpore slovenskih naprednih izseljencev bi njegov obstoj ne bil mogoč. Razen z naročnino ga podpirajo zavredni slovenski delavci še z znatnimi prispevki za tiskovni sklad, o čemer so dokazi v vsaki številki, kjer objavlja upravnik dolge vrste podpornikov. Kljub temu njega obstoj še vedno ni povsem zagotovljen. Zanj se hudo bori že vsa leta po vojni in žrtve te borbe so že njegove izdaje kakor "Majski glas" (zbornik ob prazniku Prvega maja, ki je izhajal 25 let do vstevši 1945) in Ameriški družinski koledar, ki ga je izšlo 36 letnikov, letos za 1951 pa ni izšel, marveč izide spet šele prihodnje leto.

Kakor sem že navedel, je izšla 18. oktobra 1950 jubilejna številka "Proletarca" ob 45-letnici. Ima 12 strani velikega obsega (kakor n. pr. "Primorski dnevnik") in vsebuje mnogo zgodovinskega in spominskega gradiva. Oglasil se je tudi Etbin Kristan, ki je v članku "Ob pomembnem jubileju" napisal nekaj načelnih misli ob jubileju tega delavskega glasila. Pomen lista popisuje uvodoma takole:

"Proletarec" je od svojega začetka imel namen služiti razlaganju socializma in širiti njegovo idejo. Svoji nalogi je "Proletarec" petinštirideset let zvesto služil, dasi ni bila lahka ob njegovem rojstvu in ni lahka sedaj; v bližnji bodočnosti se pa tudi težave ne bodo omilile kajti čim bolj se v deželi razvija in utrjuje kapitalizem, tem bolj postaja časopisje njegov monopol. V teoriji je seveda tisk v Zedinjenih državah popolnoma svoboden, toda že Goethe je dejal da je vsa teorija siva, drevo življenja pa je zeleno. To velja tudi za vsakovrstne "svobode", ki jih najdemo na potpežljivem papirju in slišimo iz ust kandidatov kadar so volitve pred durmi, kadar jih pa iščemo v življenjski resničnosti, jih pa niti z elektronskim drobnogledom ne moremo najti."

Proletarec je zastopal že med prvo svetovno vojno idejo jugoslovanske republike in je bil glasilo Jugoslovanskega republikanskega združenja. Prav tako je stal tudi med osvobodilno vojno zvesto ob strani jugoslovanskega delovnega ljudstva in stoji še danes.

Angleške aeroplanske družbe izgubljajo

Angleška Overseas Airways korporacija, ki jo lastuje država, je imela lani 14 milijonov dolarjev izgube. Najbolj ji konkurirajo v potništem in tudi v tovornem prometu ameriške prekoceanske aeroplanske družbe.

Ako ste prejeli poseben zavoj te številke, prosimo vas, da jo razdelite med rojake in priporočite jim, da naj se naroče na Proletarca.

Na sliki je španski diktator Francisco Franco, ki je ob priliki 12. obletnice njegove diktature nad španskim ljudstvom opazoval vojaško paradu, ki je bila prirejena njemu v čast. Svečanosti se je udeležilo 19 poslanikov tujih držav, med temi tudi ameriški, francoski in angleški poslanik.

Povest, kako se naša vlada lahko zavzame za preganjanca

(Dalje s 1. strani)

leti je živel v La Grange blizu Chicaga. Ko je postal podpredsednik Mednarodne telefonske in telegrafске družbe (International Telephone and Telegraph Co.), se je preselil v New York in od tam ga je ta ameriška korporacija poslala vršiti svoje posele zanje v Evropo. Svoj stan je imel na Dunaju, a radi službe, ki jo je vršil, je veliko potoval in tako ga je pot čestokrat vodila tudi na Madžarsko. Tam, kot že omenjeno, je bil aretiran in obtožen sabotaštva, špijonaže ter ruvenja proti ogrski komunistični vladi. Obsodili so ga na petnajst let zapor.

Njegova žena je storila vse, kar je zmogla, da bi ga osvobodila. Bila je v poslanštvi, pisarila oblastnikom v Budimpešti, prosila Trumana naj posreduje, državnega tajnika Achesona, ameriškega poveljnika na Dunaju, toda madžarska vlada je ostala gluha. Mrs. Vogeler pa je vztrajala kot bi zmogla le malo-katera ženska. V pomoč ji je bilo to, da je bil njen mož podpredsednik velike korporacije in vsled tega ni bila v stiski za finančna sredstva; ne za vpliv.

Tako se je ameriška vlada resno potrudila za Vogelerjevo osvoboditev. Svojemu poslaniku v Budimpešti je naročila, naj se v ta namen pogaja z ogrsko vlado.

Nalogo je izvršil.

Koncem aprila je bil Robert A. Vogeler oproščen in se vrnil na Dunaj, od tam pa z ženo v New York. V zaporu je bil 17 mesecev.

Kakšna je bila cena njegove osvoboditve?

Velika.

Vso zaplenjeno madžarsko imovino v zapadni Nemčiji je Amerika obljubila vrniti, razen krone sv. Stefana, ki so jo odnesli iz Budimpešte Hitlerjevi ljudje, sedaj pa je v ameriškem varstvu. Dalje je naša vlada ukinila prepoved Američanom potovati na Ogrsko. Zdj spet izdaja vize. In dovolila je ogrski vladi obnoviti svoja konzulata v Clevelandu in v New Yorku. Dalje, spremenila je frikvenco na svoji radio oddajni postaji v Monakovem tako, da ne bo ogrska radio postaja v Budimpešti nič več motena.

Ameriška vlada se za naše državljanje v inozemstvu, če pridejo v stiske, rada zavzame. A toliko kakor za 39-letnega Vogelerja pa menda še za nikogar drugega.

General MacArthur ne bo v stiski za kruh

Le Blanc korporacija v Louisiana je generalu MacArthurju ponudila \$150.000 plače na leto, ako hoče postati njen eksekutivni podpredsednik. Dobil je tudi mnogo drugih ponudb, posebno od bogatih časopisov in revij, pa tudi v Hollywood so ga že silili, pa radio korporacije, da bi postal komentator. Toda MacArthur bo drago plačan tudi ako ne prevzame nobene službe, ker ga ameriški davkoplačevalci plačajo toliko kot prej, predno je bil odslovljen. Vrh visoke penzije mu je vse drugo plačano — vojnje, zdravstvena oskrba in ima še druge ugodnosti.

KOMENTARJI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

drugimi takimi metodami, ki se jih označuje za "gemblanje", toda kliče v gluha ušesa.

Veliko je krivih, a le malo obsojenih. Namreč članov kongresa. Pred dvema leti je bil eden obsojen, ker je imel na plačilni listi na vladne stroške osebo ne da bi kaj delala zanj ali za vlado. Prejemala je plačo, nekaj obdržala zase, ostalo je dala kongresniku. Bil je poslan v zapor, a je po zaslugi vplivnih prijateljev bil že lani oproščen. Letos pa je bil obtožen in obsojen republikanski kongresnik Walter E. Brehm v Ohio, ker je od petih vladnih uslužbencev vzel denar za svoj "kampanjski fond". Po zakonu je to prepovedano. Toda ako bi se isto izvedelo o vseh, bi bilo več poslancev v zaporu kakor pa na sejah v zbornici.

Ameriškim Kitajcem se sedaj ne godi prav dobro, posebno v San Franciscu ne, kjer šteje njihova kolonija kakih 20.000 oseb. Tudi v drugih krajih po naši deželi zanje ni veliko boljše. Kitajski restavranterji v Los Angelesu so bili od "gostov" toliko nadlegovani, da so apelirali na policijo za varstvo. Med drugo svetovno vojno pa so izgnali iz Kalifornije in par drugih držav na zapadu Japonce. V Kaliforniji so se Japonci veliko pečali s pridelovanjem sočiva. Pognali so jih z njihove sijajno obdelane zemlje daleč proti vzhodu. Po vojni bi se radi vrnili nazaj na svoje vrtove, a so se jih polastili drugi. Naša vlada ni v tem oziru njim v zaščito nič stogila, dasi smatra današnja Japonsko za veliko prijateljico Zed. držav. Sedaj pa so Kitajci na vrsti, dasi niso oni kitajske intervencije v Koreji prav nič krivi. Tak je pač svet. Saj tudi Američani niso povsod priljubljeni. V Sredozemlju že ne in še manj pa Angleži.

Iran je s podžavljenjem ogromne anglo-iranske oljne družbe prestidžu Anglije zelo škodoval. A časi se spreminjajo. Nobena mala dežela na bližnjem vzhodu se bi pred desetletji ne upala storiti takega koraka kakor ga je sedaj Iran. Toda glede prestidža bi Anglija že potrpela. Toda brez olja pa bi njena mornarica in industrija ne mogla shajati. In dobivala ga je za vso svojo bojno in trgovsko mornarico v Sredozemlju iz Irana. Morda ga bo še, a sedaj ga bo morala plačati.

General De Gaulle spet tiči v ospredje Francije. Da li se bo prerinil v ospredje, bodo pokazale prihodnje volitve v parlament. On Zed. državam, oziroma naši vladi ni naklonjen, komuniste sovraži in z Nemčijo bi se pobatal pod svojimi pogoji. Misli, da bi on iz Francije spet napravil svetovno vesileto. V marsičem je De Gaulle podoben španskemu Francu, predvsem v tem, ker bi rad diktatorsko vladal. Ako je francosko ljudstvo dovolj previdno, mu ne bo pustilo v sedlo.

Stroški, stroški! Povsod naraščajo. V bolnišnicah moraš plačati več, zdravila se draže, živila, obleke in nikjer ni še videti konca inflaciji.

Kdor je prepričan, da ima prepričanje, se mu ni treba nikdar bati, da ga mu kdo ukrade, ali ga mu odnese vihar.

SLOVENSKI TISK V STAREM KRAJU O PESNIŠKI ZBIRKI ANNE P. KRASNE

Iz "Primorskega dnevnika"

Zivljenje in pesmi Ane Pračkovce-Krašne so zrcalo naše zemlje, naših ljudi v onih letih, ko je hotel postati fašizem na Primorskem vsemogočni gospodar ter zahteval, da se mora vse ukloniti njegovi volji, njegovi sli po nadvladi in zavojevanju. Četudi so te pesmi nastale daleč od domovine, morda v Pennsylvaniji, kamor je Ano Pračkovo zaneslo med naše premogarske in jeklarske delavce prva leta njenega izseljenstva, morda v New Yorku, kjer živi sedaj, je v njih naš primorski človek z ono svojo čudovito povezanostjo na domačo grudo in z onim svojim čudovitim posluhom za vsak utrip na njej.

Ta človek je zdaj ona sama, zdaj tisti, ki so tako kot ona odšli daleč preko morja, zdaj oni, ki so se odpravili le preko meje, ali pa ostali doma. Trpljenje vseh je zlija v stihe potem, ko se je pretokla preko vseh začetniških težav, ki jih ji je delalo pomanjkanje izobrazbe.

Doma v Dolgipoljani na Vipavskem in že v osnovni šoli so se ji vpletali stih med naloge, zaradi katerih jo je učitelj okregal, češ da naj jih piše posebej, a naloge posebej. Da bi šla v mestne šole tedaj, ni mogla misliti, ker doma ni bilo sredstev. Tudi za primerno delo je postalo težko in tako se je 1920. leta odločila, da pojde v Ameriko, kamor jih je toliko odhajalo v tistem času. V tamkajšnjih kulturnih društvih se je pričela udeleževati in v različnih tečajih si je nabirala znanja. Tako je postala sodelavka izseljenjskih časopisov, nad leto dni pa je vodila uredništvo in upravo "Novega lista", ki izhaja v New Yorku.

Prve pesmi ji je narekovalo domotožje, pozneje pa jo je pričela zanimati tudi Amerika z vso svojo širino in kontrasti, zlasti pa naši ljudje, ki so tam našli novo domovino. V uvodni besedi k svoji pesniški zbirki "Za lepše dni," ki obsega pesmi iz dobe med prvo in drugo svetovno vojno, opisuje svojo novo domovino.

Iz "Slovenskega poročevalca"

V New Yorku je izšla v samozaložbi zbirka slovenskih pesmi Anne Praček-Krasne "Za lepše dni." V tej zbirki je zbrala avtorica okrog sto svojih pesmi, ki so med obema vojnama izhajale v raznih naprednih slovenskih ameriških časopisih in publikacijah: Mladinskem listu, Prosveti, Majskem glasu, Družinskem koledarju, Proletarcu in drugod.

Anna P. Krašna je znana slovenska ameriška javna delavka. Doma je iz Dolge Poljane na Vipavskem, od koder se je po končani prvi svetovni vojni, ko so njeni rodni kraji pripadli Italiji, skupaj s tisoči in tisoči naših primorskih ljudi izselila v Ameriko. Tu je živela najprej po slovenskih rudarskih naselbinah v Pennsylvaniji, nato pa se je preselila v New York. Kot vztrajen samouk si je v novem okolju sredi trdega boja za življenje izpopolnila svojo izobrazbo. Postala je urednica najstarejšega slovenskega dnevnika v Ameriki, Glasa naroda, po zadnji svetovni vojni pa je prevzela uredništvo naprednega časopisa "Novi list." Zdj dela kot član uredništva slovenskega dnevnika Prosvete v Chicagu.

Pesmi Anne P. Krasne nosijo na sebi vseskozi pečat časa, v katerem so nastajale. To je bila doba velikih gospodarskih pretresov v ZDA, velikih kriz, brezposelnosti, delavskih stavk in bede, doba, v katero so slednje posegle daljnosežne Rooseveltove ekonomske in socialne reforme. Pesmi so pisane ves čas s stališča delavca, s stališča malega ameriškega človeka, čigar misel se ostri in se čedalje bolj razpознаva sredi kričečih gospodarskih in družbenih vprašanj in v katerem čedalje bolj zori vera v "lepše dni."

V oblikovanem oziru se tem pesnim seveda pozna, da jih je pisal pesnik samouk, ki ni imel priložnosti rasti sredi slovenskih kulturnih tokov. Pisane so v ritmiziranjem prostem stihu in z močnim refleksnim, socialno

deklarativnim poudarkom. Kot take še najbolj spominjajo na socialne pesmi Toneta Seliskarja, Frana Albrehta in na zgodnjo liriko Mileta Klopčiča. Posebej naj omenim nekatere drobne pesniške skice, ki s prepro-

ANNA P. KRASNA

sto neposrednostjo slikajo značilna razpoloženja z newyorskimi delavskimi četrti.

"Kadar, odrivajo v downtownskih skladiščih ostanke starih zalog, prikrevsa v našo ulico mežikavi Zid s svojim zgaranim kljusetom in vpije:

"Banane! Deset za desetico! Kupite banane!" Njegov hreščeči glas se obeša na gosta okna kakor nevšečen zvok razvlečenih strun.

In v okvirjih pustih sten se prikazuje obrabi mnogih mamice, ki so objubile svoji deci banan. — Kmalu nato zaživi naša ulica v smehu banane jedočih otrok."

("Mož z bananami").

Celotna zbirka je nov primer velike kulturne prizadevnosti slovenskih ljudi, ki so prišli, kakor pravi avtorica, "da si v Novem svetu ustvarijo novo domovje, obenem pa so ohranili v svojih srcih ljubezen do rojstne domovine, do materinega jezika in do svojega človeka." In v tem je njen poseben pomen in njena posebna vrednost.

—D. S.

Politične oblasti veliko stanejo

Iz vladne statistike je razvidno, da je bilo v službi zvezne, državnih vlad, občin in okrajev lanskega oktobra 6.400.000 uslužbencev, ki so v istem mesecu prejeli \$1.527.900.000 plače, ali več kot še kdaj prej. Tudi število teh uslužbencev je višje kot še kdaj prej. Da, naše politične oblasti nas veliko stanejo. Govore o ekonomiji, samo prakticirajo je ne.

Koliko je komunistov na svetu

Glasilo kominforma pravi, da je na vsem svetu, nevsčevši Rusije, 18 milijonov komunistov. To ni veliko. Kajti po ameriški propagandi bi človek sodil, da jih je samo na Kitajskem in v severni Koreji desetkrat toliko.

Knjigarna Proletarca

Najpopolnejšo zalogo izbranih slovenskih knjig ima v Ameriki knjigarna "Proletarca". V zalogi so knjige najboljših slovenskih pisateljev in prevodi iz svetovne literature. V zalogi so tudi angleške knjige, med njimi angleški prevod Cankarjevega "Hlapca Jerneja". Pišite po cenik.

ALI SODELUJETE?

Dolžnost vsakega delavca je pomagati v borbi proti krivcem in za boljše razmere.

Ali vam je naročnina potekla...?

Tekoča številka Proletarca je

2237

Ako je številka tik VAŠEGA imena na NASLOVU na PRVI strani nižja, to pomeni, da vam je naročnina potekla za toliko tednov kolikor je številka v vašem oklepaju nižja od gornje.

Prosimo, obnovite jo!

Prihranite nam s tem pri delu in na poštnini!

ALI želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha?

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

AMERIŠKE IZGUBE V VOJNAH

Ameriški statističar pokojni polkovnik Leonard P. Ayres je sestavil z armadnimi statističarji pregled žrtev in stroškov vojen, ki jih je imela ta dežela.

Pregled je sledeči:

	Dolgost vojne	Ubityh	Stroški
Vojna z Mehiko	1846-48	12,946	\$ 139,500,200
Vojna s Španijo	1898-99	6,472	992,159,840
Svetovna vojna I	1917-21	193,663	21,850,000,000
Svetovna vojna II	1941-45	313,000	340,000,000,000

Te številke se nanašajo samo na ameriške izgube.

Kolikšne so ameriške izgube v Koreji, vlada ni še dala točnih podatkov, ker jih tudi ne more, dokler ne nastane mir. Korejska vojna bo v juniju eno leto stara. Chicago Tribune trdi, da je bilo v korejski vojni že 75.000 ameriških vojakov ubityh, dočim po vladnih virih znašajo ameriške izgube v Koreji nad šestdeset tisoč mož, toda v tem številu so vključeni ubiti, ranjeni, vjeti in pogrešani.

Koliko nas že stane vojna v Koreji tudi ni pravih števil. Tajnik zračne flote Finletter je lani pred kongresno budžetno komisijo dejal, da nas bo vojna v Koreji stala štiri in pol milijarde, ako bo končana v šestih ali osmih mesecih.

Na podlagi števil iz druge svetovne vojne pride na vsakega ubitega ameriškega vojaka en milijon dolarjev stroškov. Seveda se ti izdatki nanašajo na vsa naša vojna sila, toda račun, oziroma primerjanje vojnih stroškov s številom ubityh je vendarle zanimivo.

To, kar imamo v Koreji, predsednik Truman s svojim poveljstvom vred ni označeval za vojno temveč samo za "policijsko akcijo". Ko so se ranjeni naši vojaki iz Koreje vrnili, so vprašali za enake privilegije kakršne imajo veterani iz drugih naših vojen. Toda ker v Koreji ni vojne temveč le "policijska akcija", so jim morale oblasti njihovo zahtevo odbiti. Kongres je vsled tega sprejel posebno izjemno naredbo, ki veteranom iz korejske vojne daje enake pravice kot vojakom, ki so služili v drugih vojnah. Kongres je to izjemno naredbo sprejel, ker po naši ustavi bi morali vojno napovedati, dočim je nismo ne severni Koreji, ne Kitajski. Zdjaj pa je za to že prepozno. Vsi vemo, da imamo vojno v Koreji, a teoretično smo tam le v "policijski akciji".

NAGIBANJE JUGOSLAVIJE V SVOJO OBRAMBO K ZAPADNIM SILAM

Čimbolj kominform v svoji propagandi napada Tita in njegovo "fašistično kliko", bolj je Jugoslavija v svojo obrambo primorana iskati prijateljskih odnosov z Zed. državami, Anglijo in z drugimi deželami zapadnega bloka.

Vsled sovjetske ekonomske blokade je bila Jugoslavija silovito prizadeta tudi ako je bila vrh vsega ne prizadela suša in razne notranje neprijetnosti, npr. nejevolja kmetov zoper vlado in pa velika nesposobnost poljskih delavcev na velikih državnih posestvih v Vojvodini in drugje, kar je in bi znižalo pridelke tudi brez suše.

Vendar pa se Jugoslavija pod Titom silovito trudi zmagati težave v kakšnih je in v ta namen vodi ogromno propagando proti kominformu, kar pomeni zoper Kremelj.

"Ljudska Pravica" z dne 9. marca 1951 piše o tem:

"Ko so kremeljski gospodarji pripravljali zloglasno resolucijo Informbiroja, so bili prepričani, da se jim bo kmalu posrečilo Jugoslavijo popolnoma osliniti ter jo tako osamljeno zlomiti v svojo gubernijo.

Naša domovina ne le da ni bila osamljena, marveč je postala v nenehnem boju za neodvisnost in socializem še močnejša ter z neštetimi skupnimi cilji najtesneje povezana z vsemi naprednimi silami v svetu, z vsemi tistimi, ki sta jim pri srcu neodvisnost in samostojnost narodov. Sedaj na svetu skoraj ni več dežele, kjer ne bi poznali bo-

ja naših narodov za neodvisnost in kjer ne bi gojili prirničnih simpatij do jugoslovanskega ljudstva. Naš boj poznajo prav tako dobro na Norveškem kakor v Kanadi in daljni Indiji. Jugoslavija si je priporila s svojo doslednostjo in spoštovanjem pravic drugih narodov v svetu ugled, ki ga ne more omajati nobeno, še tako podlo in umazano vpitje informbirojevskih kričavev.

Razvoj gre prav nasprotno pot kakor so si jo zamišljali kremeljski imperialisti. Namesto da bi osamlili Jugoslavijo, razbili njeno enotnost, zanetili sovražnega duha proti našim narodom itd. so dosegli s svojim zločinskim delom le to, da so zdaj sami osamljeni. Pokazali so svoj pravi imperialistični obraz, kar je samo še bolj okrepilo spoznanje milijonskih množic sveta, da je odločen boj za neodvisnost nujen.

Sedaj, ko je mednarodni položaj zaradi sovjetske napadalnosti zelo napet, je izredno važno prav to, da so se izjalovili informbirojski naklepi, da bi osamlili našo domovino.

Naši narodi, ki so se znašli v neposrednem obrambnem boju pred sovjetskim informbirojevskim imperializmom, so znali in morali znati ločit napredno od nazadnjaškega, napadalno od miroljubnega. Tako imenovane komunistične partije se po resoluciji Informbiroja bolj kot kdajkoli razgaljajo kot izrazite agencije sovjetske birokratske kaste. V teh agenturah in ji-

hovem delu naša Partija in naše ljudstvo nista videla in nista mogla videti tiste napredne sile, ki lahko vodi delovno ljudstvo v revolucionarno preobrazbo družbe. Dolgoletne izkušnje, pa tudi današnja praksa, kažejo, da ni mogoče ocenjevati naprednosti, revolucionarnosti te ali one organizacije po njenem imenu, marveč po ciljih, ki jim služi in pa po njenem delu.

S tem, da so tako imenovane komunistične partije navadne agencije sovjetskega imperializma, pa še ni rečeno, da v svetu ni resnično naprednih sil. Nasprotno. Ideja, napredka, ideja socializma je zdaj v svetu tako močna, da se izredno prodorno prebija skozi vse družbeno dogajanje. To moremo opaziti v ki odločno nasprotuje osvajalnim vojnem, v velikem zanimanju za dogajanje v naši domovini, pa tudi v odločni podpori, ki jo nudi delovno ljudstvo posameznim vladam, ko gre za napredne ukrepe. V nacionalizacijah, ki jih uveljavljajo angleški laburisti, ali pa v sodelovanju delavcev pri upravljanju gospodarstva v Nemčiji, v politiki socialističnih strank v Nemčiji, v politiki socialističnih strank v različnih deželah in v mnogih drugih pojavih vidimo zahtevo po novi družbeni ureditvi. Za te pojave so sicer značilne številne objektivne slabosti, ki so najnuj zrcalo pogojev, v katerih nastajajo. Napadno bi bilo trditi, da pomeni vse to dogajanje že graditev socializma. Ne. Pač pa to dogajanje dokazuje, da zahtevajo objek-

tivni pogoji novo družbeno ureditev, da pa stremi za tem tudi volja milijonskih množic sveta. Prav te milijonske množice sveta, ki so za mir in ki streme za napredkom, pa tudi odločno podpirajo boj naših narodov. Nismo ostali sami, z nami je ves napredni svet.

Informbirojske agencije so zdaj le še suho drevo, ki ga razjeda na tisoče črvov. Nprestan "čistke" in gospodarske težave na Madžarskem, Češkoslovaškem, Poljskem, v Bolgariji, Romuniji in Albaniji dokazujejo, da se množice upirajo sovjetskemu kolonialnemu izkoriščanju. Znak nemoči in propadanja birokratske vladavine pa so tudi množične aretacije, skonstruirani procesi in zadrževanja. Toda če morejo v deželah Informbiroja vsaj na videz zaustavljati to propadanje v neslutem terorjem in vojnem hujskilstvom, jim to nikakor ne gre od rok v deželah, ki niso pod neposredno sovjetsko kontrolo.

V petih letih je padlo število članov tako imenovane komunistične partije Italije za dobro tretjino. Enako je nazadovale tudi število članov v Avstriji, Zahodni Nemčiji in Franciji. Skoraj za polovico je padlo število članov partij — infirmbirojskih agentur v Belgiji, Norveški in Švedski. To razpadanje informbirojskih agentur pa je hkrati tudi krepitev resnično naprednih sil v svetu, ki nočejo zamenjati boja za socializem z agenturnim podpiranjem sovjetskega imperializma in čakanjem na kremeljske bajonete. Svet spoznava bistvo kremeljske despotije in jo zaradi tega tudi čedalje odločneje odklamanja.

Ko na naših mejah informbirojski napadalci zdaj rožljajo orožjem, naši narodi vedo, da niso sami. Sile miru in napredka so tako močne, da je vsak pustolovski poskus napadalcev že vnaprej obsojen na neuspeh.

ŽIDOVSKI DOVTIPI

Zalostno sporočilo

Nekaj Judov igra karte. Hipoteta zadene enega od njih kap in mrtev pade s stola. Ko so se opomogli od osuplosti, je bila prva njihova misel: kdo naj o tem obvesti njegovo ženo? Nihče ne mara sprejeti te neprijetne naloge. Končno se oglasi Jankel: "Pa pojdem jaz. Seveda ne bom kar tako padel v hišo. Počasi bom pripravil ženo." — Jankel vstopi in začne: "Haje Bejle, ali že veste? Vaš mož je pri kartah zaigral 500 rubljev!" Žena si puli lase in kriči: "Naj ga hudič vzame, zapravljivca. Prekleti pes, da bi ga že hudič vzel!" — "Rekli ste, Haje Bejle, vaša prošnja je prišla do Boga, on je resnično umrl!"

Stalne cene

Jud pride v judovsko trgovino. Izbere obleko, ki mu ugaja, in reče trgovcu: "Poslušajte, jaz principielno ne gliham in plačam, kar zahtevate; toda povedati mi morate zadnjo ceno."

Trgovec: "Tega vam ni bilo treba reči; jaz nimam navade, da bi rekel zadnjo ceno, ker v moji trgovini so samo stalne cene."

Kupovalec: "Kaj stane ta obleka?"

"Kaj stane? Ne rečem ne 30, ne 25, ne 20 rubljev; toda za manj kakor za 18 rubljev je ne dam."

"Jaz ne rečem ne 2, ne 4, ne 5 rubljev, toda več kakor 20 rubljev pa ne dam."

Trgovec pomočniku: "Hajm, zavij jo lepo!"

O Rotschildu mlajšem

Jud stoji na cesti, pa se pripelje mimo njega v elegantni kočiji mlad dečko. "Kdo je ta fantek," vpraša Jud nekoga, ki gre mimo.

"To je mladi Rotschild." Jud zamisljeno: "Tako majhen še, pa že Rotschild!"

O Rotschildu starejšem

Dva Juda: avihanca skleneta, da bosta šla prosit za milodar Rotschilda. Ko prideta do njegove palače, pravi prvi drugemu: "Veš kaj? Fojdi ti naprej. Jaz te počakam zunaj." Vstopi in odgovori slugi: "Skromen milodar prosim." Sluga ga pošlje k blagajniku in Jud mu pravi: "Prošnja. Blagajnik: napiše listek, mu ga da in pošlje Juda k tajniku. Jud pride k tajniku, tajnik napiše nov listek za generalnega tajnika. Tako ga celo uro pošiljajo od Poncija do Pilata. Končno se znajde pri generalnemu ravnatelju. Ta vzame listek in ga spremi do vrat. Ko pride na cesto, ga vpraša tovariš: "No, koliko si dobil?" — "Dobil nisem nič, toda povem ti, da takega reda, kakor je pri Rotschildu, še svoj živ dan nisem videl."

Preveč Judov

Znan judovski bankir na Dunaju se je dal krstiti in postal je protestant. Veliko začudenje. Saj so protestante tedaj — v stari Avstriji — skoro prav tako po strani gledali kakor Jude. In znanec je vprašal novo pečenega protestanta:

"Zakaj se niste rajši pridružili vladajoči veri, katoliški?"

"Veste, kar odkrito vam bom povedal, zato, ker se mi zdi, da je med katoličani že preveč Judov."

NEKAJ RAZPRAVE O RAKU (KANCERJU) IN KAJ GA POVZROČA?

Nedavno smo tu omenili dr. Števana Duroviča, ki je mnogo let proučeval ljudi bolne na raku in iznašel zdravilo proti njemu, ki ga imenuje "krebiozen". V Chicagu je bila sredi aprila ustanovljena s sodelovanjem dr. Duroviča posebna korporacija za izdelovanje tega zdravila, ki ga pridobivajo iz konjske plazme.

Zanimivo, poučno razpravo o tej sedaj zelo razširjeni bolezni bema v reviji "Naša Zena" dr. Bečuna Ravnihar. Njen članek se glasi:

Kaj je rak?

Strokovno imejemo raka najpogosteje po latinsko karcinoma ali kancer; kar izhaja iz grške besede; znanost o raku torej: kancerologija. Dalje ga imenujemo tudi magni tumor, t. j. zločestna bula ali pravilneje maligna neoplazma, t. j. zločestna nova tvorba. Iz gršine imamo tudi ime onkos, t. j. bula (znanost o bulah: onkologija) in od tod ime našega inštituta za zdravljenje raka v Ljubljani — Onkološki inštitut.

Človeško telo je zamotana zgradba, ki jo sestavlja velikansko število celic. Teh celic s prostim očesom ne moremo videti, pač pa jih dobro razločimo pod mikroskopom.

Njihova velikost je različna in se povečini suče od 10—50 (mikronov) t. j. tisočinka milimetra. Danski raziskovalec Albert Fischer je izračunal, da sestoji človek, ki tehta 79 kg. iz približno 150 bilijonov celic, t. j. iz 75.000 krat več celic kot je zdaj na vsem svetu živečih ljudi (ki jih je približno dve milijardi). Vse te celice zrastejo z deljenjem iz ene same — iz opljene jajčne celice. Ta nastane z združitvijo moške in ženske spolne celice in se deli najprej na 2 celici; vsaka od teh dveh spet na 2 itd.

V dobi razmnoževanja se celice, ki so prvotno enake, diferencirajo, t. j. postanejo različne po delovanju, videzu in ustroju. Celice, ki opravljajo isto funkcijo in imajo tej ustrezen enak ustroj, sestavljajo posamezna tkiva, n. pr.: kožno, mišično, kostno, živčno, vezno tkivo itd., oziroma posamezne organe, n. pr. jetra, ledvice, pljuca itd. Hitrost razmnoževanja oziroma deljenja celic se z doraščanjem človeka polagoma zavre. Kljub temu pa celice še vedno obdržijo možnost za deljenje. To se kaže predvsem v tako imenovanem procesu regeneracije (obnove). To je normalni proces nadomeščanja obrabljenih, odmrlih, propadlih celic z novimi (n. pr. pri celjenju ran). Za ta proces sta značilni tile dve pravili: 1. Odmrlo celico zamenja vedno njihova podobna celica na primer preneha opravljati svojo nalogo v skladu z drugimi celicami, in sicer se izneveri predvsem drugemu, zgoraj navedenemu pravilu. Začne se nezadržno, neomejeno razmnoževanje celic, kot da bi odpovedala zavora normalnega procesa obnove. Napravi se hitro rastoča kepica celic. Te celice prodirajo tudi v okolno normalno tkivo in ga razjedajo. To lahko kmalu opazimo — če se napravi na takim delu telesa, ki ga lahko vidimo ali otipljemo — kot trdo bulico ali pozneje kot ranico ali pa razjedo — to je rak. Rak torej ni kakšen tuji zajedalec, ki razjeda organizem svojega gostitelja, kot to mnogi mislijo, ampak je preprosto povedano: nezadržna,

kožno celico zamenja nova kožna celica, jetno celico — jetna celica itd. 2. Ta zamenjava poteka pod vplivom tako imenovane zavirajočega faktorja (činitelja) ki v normalnem organizmu zadržuje razmnoževanje celic tako, da se ne bohoti preko mej, ki so ravno potrebne za normalno delovanje organov oz. organizma. Vsaka celica zdravega organizma opravlja svojo posebno nalogo v skladu z delovanjem vseh drugih celic. Zgoditi pa se iz katerega koli vzroka že, da včasih na kakem delu telesa "izskoči" ena ali več celic iz te skladnosti, to se pravi, da neomejena, napadalna rast nekaterih celic organizma samega, Rakave celice deloma še ohranjajo videz celic tistega tkiva ali organa, iz katerega so izšle, kar lahko ugotovimo pod mikroskopom. Večinoma pa so videti bolj "nezrele", včasih celo tako, da pri mikroskopski preiskavi ne moremo ugotoviti, iz katere vrste tkiva izhajajo. Pri tem pa bi opozorili, da ni vsaka bula, ki nastane v telesu zaradi nezadržanega razmnoževanja celic, zločestna. Lahko je nedolžna ali, kot pravimo, benigna. Celice takih novih tvorb so zelo podobne celicam tkiva, iz katerega so vzrasle, in čeprav se lahko močno pomnožijo, tako da doseže bula precejšnjo velikost, vendar ne prodirajo v okolna tkiva ali organi ter jih ne uničujejo. Tudi se ne razsejejo v oddaljene organe. Večkrat so take bule ovite s posebno tkivno ovojnico. Same po sebi take nove tvorbe niso nevarne in ponavadi ne škodujejo organizmu. Vendar pa včasih povzročijo precejšnje težave (n. pr. bolečine) zaradi pritiska na okolico. Po večini jih zlahkoto izrežemo ali pa uničimo z rentgenskimi ali radijskimi žarki. Seveda pa se včasih zgodi, da se take nedolžne nove tvorbe spremenijo v zločestne — v raka.

Ena izmed glavnih značilnosti maligne rasti je torej, da rakave celice prodirajo (infiltrirajo) v okolna tkiva in organe. Pri tem uničujejo celice teh tkiv in organov, deloma s pritiskom, deloma pa s svojimi strupenimi presnovnimi produkti. Že v zgodnjem razvojnem stanju raka je prav zaradi te prodorne rasti njegovih celic težko, ugotoviti, kje so meje med njim in zdravim tkivom. Če torej kirurg pri operaciji izreže to, kar je s svojim vidom in tipom ugotovil kot novo-tvorbo, se vendar lahko zgodi, da ostanejo še majhne, s prostim očesom nevidne skupinice rakavih celic, iz katerih se razvije nov rak. Ta pojav imenujemo recidiv (povrat).

Če pustimo raku prost razvoj, postaja vedno večji, zajame sosednje organe in se trdno vraste vanje, tako da ga nazadnje ni mogoče več vsega izrezati, ker je nevarnost, da bi pri tem poškodovali tudi življenjsko važne organe.

Če pa doseže rak tako razsežnost, da ga ne moremo več niti uspešno operirati niti uničiti z rentgenskimi in radijskimi žarki bodisi ker za žarke ni občutljiv ali pa ker bi zahteval tako močno obsevanje, da bi s tem resno poškodovali tudi zdravo tkivo, pravimo da je rak neozdravljiv.

Zaradi bujnega razmnoževanja imajo rakave celice slabše pogoje za preskrbo s krvjo kot celice normalnih tkiv. Zato niso zadostno hranjene in odmirajo ter razpadajo na debelo. Tako

nastane rana — rakava rana. Ta se navadno še ožnji. Pri velikih novih tvorbah se iz take rane razvije globok lik z z razpadajočimi in smrdečimi masami na dnu, kar je za bolnika in njegovo okolico zelo mučno. Često prežro rakave celice stene krvnih žil in tako nastopi krvavitev, ki je včasih lahko tudi življenjsko nevarna. Znane so n. pr. hude krvavitve iz raka na maternici.

Posamezne rakave celice prodro prej ali slej v mezgovno ali krvne žile, ki potekajo skozi novo tvorbo in okoli nje. Po mezgovnih žilah pridejo do najbližjih bezgavk. Celice bezgavke se acer borijo proti rakavim celicam in jih tudi uničujejo. Če pa te navaljujejo bolj in bolj, nazadnje premagajo odpor celic bezgavke in se zasedrjo v njej. Tako nastane tu novo, sekundarno (drugotno) žarišče raka, ki mu pravimo metastaza ali zasevek. Ta se razvija enako kot primarni (prvotni) rak: celice se hitro razmnožujejo, razrastejo se v celi bezgavki, prodro skozi njeno ovojnico, širijo se v obdajajoča tkiva in po mezgovnih žilah prodro spet v nove skupine bezgavk itd. Ko prodro celice metastaze skozi ovojnico bezgavke, je ne moremo več uspešno operirati. Če so metastaze v bezgavkah že dovolj razvite, jih lahko ugotovimo s tipom. Bezgavke postanejo večje, trde, a niso boleče. Pri raku na dojki na primer jih otipujemo navadno najprej v bezgavkah pod pazduho, pozneje pa v bezgavkah nad ključnico.

Če pridejo rakave celice v krvne žile, jih kri naplavi lahko v različne organe (najpogosteje v kosti, pljuca in jetra), kjer se zasejejo in razvijejo kot nove drugotne nove tvorbe. Te imenujemo: periferne ali oddaljene metastaze.

(Konec prihodnjic)

LOUIS ZIDAR PREMINUL

Chicago, Ill. — Koncem minulega tedna je preminul naš stari naročnik Louis Zidar. Bil je samski. V starem kraju zapuščal brata in sestro. Doma je bil iz Kazlje pri Sežani. V Ameriko je prišel po prvi svetovni vojni. Star je bil nekaj nad 60 let.

Bil je član društva št. 39 SNPJ, bil je direktor Slovenskega delavskega centra, družabnega kluba in pa kluba št. 1 JSZ. Bil je zvest naročnik Proletarca od kar je prišel v to deželo. Pogrešali ga bomo. Naj mu bo časten spomin.

Tole mi ne gre v glavo?

Kako to, da ameriška masa vedno znoji za kako dvorno damo, filmsko zvezdo, za kakim princem in za vojskovodjem, nikoli pa se ne zanima za tiste, ki ji koristijo, to mi nikakor ne gre v glavo!

ZRTVE VOJNE

CHARLES E. WILSON
načelnik zveznega mobilizacijskega urada in predsednik močnega korporacije General Motors.

Zbirka pesmi

"ZA LEPŠE DNI"

Spisala

Anna P. Krasna

Knjiga obsega 128 strani in stane

mehko vezana \$1.40

vezana v platno \$2.00

Slednjih je izdanih le omejeno število. Vsakdo, ki si jo naroči, mu jo bo pesnica podpisala. Naročila bodisi za mehko ali trdo vezano knjigo naročite na sledeči naslov:

"PROLETAREC"

2301 So. Lawndale Ave.

Chicago 23, Ill.

Pesmi Anne P. Krasne so pesmi iz življenja našega delovnega človeka, ki je šel po svetu za kruhom in se je vživel v novem svobodnem svetu, se boril za delavske pravice in za lepše dni svoje v Novem svetu rojene dece... so pesmi domotožja po domovini onstran, pesmi velike, svobodne, a kontrastov polne nove domovine Amerike.

PEOPLE DO IT

By Henry Jones

There probably is no other word that is used so often by our politicians and press as the word "aggressor." No speech or article is complete without numerous references to aggression and the "aggressor" nations. Oddly enough the much used word has come to have a meaning which has very little to do with its proper definition. An aggressor is not in present usage one who goes out of his way to start trouble or to interfere in the affairs of other people in a belligerent manner. The term simply means anyone who takes a different viewpoint from us, or has opposed interests.

The plain fact is that in all of its wars since the Mexican War of 1848 the United States has been the invader and that not once in well over 100 years has any foreign soldier set foot on any soil within several thousand miles of this country. (To be strictly accurate we expect the Spaniards in Cuba in 1898, who has about as much chance of reaching this country as if they had been on the moon.) The United States, on the other hand, during the same period has had its armed forces in great numbers fighting all over the world—in many cases almost as far away from our own shores as it is possible to get—and has invaded many countries, bombed and blasted the civilian population as well as the military, seized huge territories (notably from Mexico and Spain) and stationed occupation armies in far distant lands. All in the name of "defense" of course.

Nor does it seem inconsistent to any of our best minds to label as aggressors other nations who seize contiguous countries on the grounds of "defense" and keep the war away from home. It would seem that anyone with an elementary sense of justice would be forced to the conclusion that if it is "right" for us to establish our first line of "defense" on the Elbe or the Yalu, it would be just as right for Russia to establish hers on the Rio Grande or the St. Lawrence.

We hold no brief for "Good Old Joe" and we believe that he can be depended on to be just as "aggressive" as he dares to be. But we hold that on the record he is not one whit more aggressive than our own war-mongers and consistently have been. The pot calling the kettle black technique is no doubt very effective with those who can't or won't think, but it shouldn't for a minute fool any intelligent member of the working class into believing that our own imperialists are greater lovers of peace than the commissars are. They are both ready at all times to resort to any kind of aggression to grab anything they can get and to pay for it with any amount of

blood, sweat, and tears. The blood, sweat, and tears of those who toil.

It is a peculiar fact that the chief red-hunters of the hour are pinkos who formerly flirted a bit with Stalin's American hatchet men. Many of these babies count that day lost in which they fail to put the finger on some poor innocent who once belonged to one of Good Old Joe's front clubs. They must stay awake nights trying to remember somebody or another who belonged to the defunct John Reed Club, or the Society for the Prevention of Cruelty to Commissars. As the field narrows, we expect these characters to be fingering their mother-in-laws, and even their wives. Certain it is that they will have absolutely nothing to say when they run out of former friends to stool on. The psychologists would call it projection.

We don't believe that General MacArthur's dismissal will make a particle of difference to the future of the American working class. Generals are all pretty much alike. They all say that they love peace and are all very well able to hide their sorrow and get down to business when war comes. General Grant was refreshingly and exceptionally frank about his attitude toward war. As a young officer in the Mexican war he wrote his girl friend to the effect that he was afraid the war would end too quickly for him to get a promotion and the consequent financial means to marry on. He also said sadly that he feared that it would be some years before another good war came along.

From Industrial Worker

Danger Sign

Here's something to cause more concern than any of the crookedness disclosed by probes:

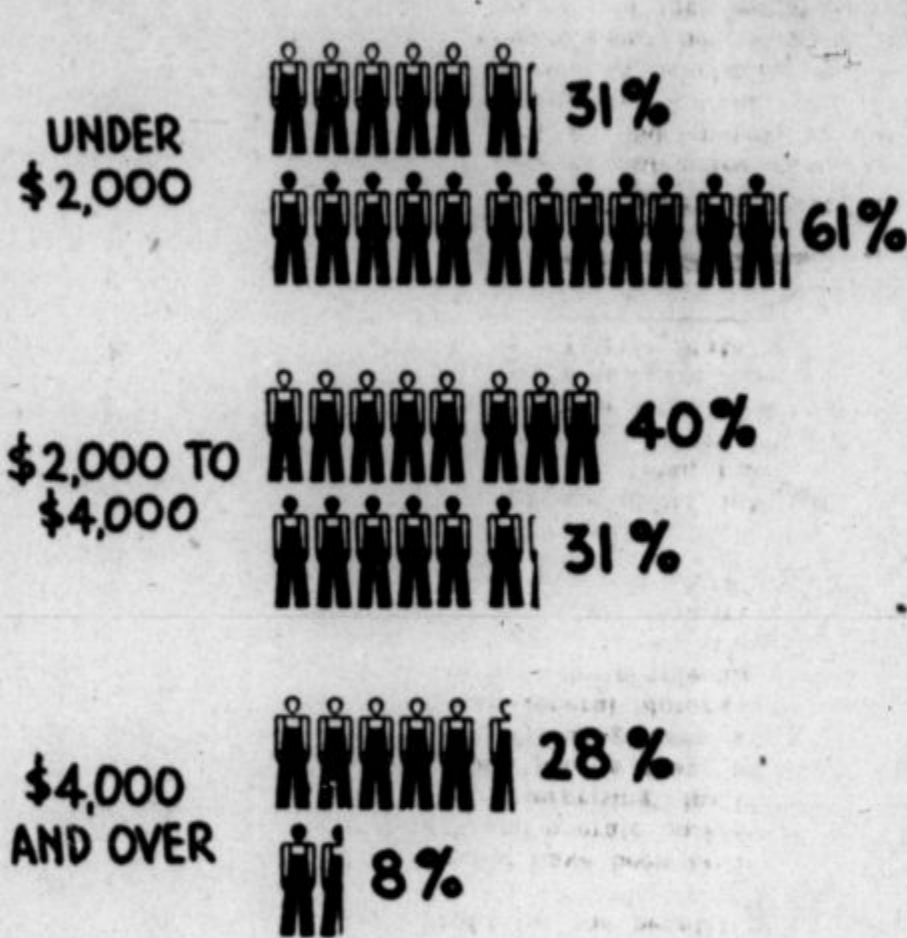
In just the past 10 years, the number of farms in the United States decreased by about 500,000, a drop of 8 per cent. The main reason for this, the Census Bureau reports, is "a trend toward combining small farms to form fewer and larger ones."

If that continues, America is on a dangerous path. Small farmers have always been supporters of democracy. Big "factory farmers" will bring back the feudal landlordism which has ruled and ruined many nations in the past.

Credit Unions Strong

More than 2 million Americans now are members of credit unions, which have total assets of close to \$400 million. Such unions help their members keep out of the clutches of "loan sharks."

INCOME DISTRIBUTION WHITE AND NEGRO HEADS OF SPENDING UNITS 1949

SOURCE: FEDERAL RESERVE BULLETIN, AUG. 1950, P. 964

WHAT'S WRONG WITH R. F. C.?

The United States Chamber of Commerce takes advantage of the opportunity to lash out at the principle of public enterprise which is afforded by current revelations of favoritism, corruption and political racketeering in the administration of the Reconstruction Finance Corporation.

"The country has been shocked," declares the Chamber's pamphlet, "Economic Intelligence," by the "goings on" in R. F. C. And it mentions political loans, White House influence, attempts to cover up, rank coats, and free sestas in Miami Beach hotels, as some of the more juicy details of what happens when the government does what the C. of C. insists should be done by private enterprise.

Well, the Chamber has the facts all right. But its reasoning is biased and its conclusions superficial and incomplete.

The wrong really does lie in the "goings on," not in the principle involved.

The weakness of Reconstruction Finance Corporation is that it is being operated in the putrid atmosphere of self-interest and private profit. It has been corrupted by private business interests with a profit motive.

But government control of all credit could be made to work very well as part of a well-rounded socialist economy in which all basic enterprise were dedicated to the general welfare instead of to the profit of self-serving enterprisers who have no higher goal than the making of money.

Unwittingly, we are sure, the Chamber of Commerce puts the finger on the weak spot in R. F. C. and all other government economic activities which have been inaugurated here and there, as was R.F.C., to preserve the private-profit system rather than to replace and abolish it.

It quotes Jesse Jones, former head of R. F. C. and Roosevelt's Secretary of Commerce, to say: Government lending in competition with private business is not a proper function under our private enterprise system.

Jesse Jones is right; as right as right can be. The fact is that no government economic activity in which a profit can be made is proper UNDER A PRIVATE ENTERPRISE SYSTEM!

The words of Jesse Jones simply mean that half-way measures confuse and corrupt. They don't fit in a society that thinks and acts merely to put profits in private pockets. And always such activities attract the rapacious attention of enterprisers who know of some way to go into business for themselves at the general expense.

But there are some things to be said in favor of R. F. C. even within our present economy. The Chamber's discourse included one of the credits. "The R. F. C. has made more good loans than bad," it admits. Right! It even has made some profit for the benefit of the general public.

How much more the public would have been benefitted had the people's money been used to launch and operate business for people's welfare, instead of for the profit of "enterprising" individuals, can be calculated by totalling the monstrous profits that private business takes from the public for the benefit of management and owners.

The close-to-a-billion dollars that General Motors made last year could have and would have benefitted all the people in a socialist economy. And then there would have been no opportunity for private interests with profits as their goal to do what they always do: subvert, bribe, corrupt and discredit the processes of democratic government.

—R. L. A.

This Banker Is Different

From Pryor, Oklahoma, comes a story about a banker who seems to be refreshingly different from most of his professional brethren. He is W. A. Graham, 99 years old and nearing the century mark. He owns the First National Bank in Pryor and "is the wealthiest and most successful country banker in Oklahoma."

Obviously, Graham is no "easy mark," but he feels his town has done a lot for him, and in return wants to do something for his fellow-citizens. He has shown this in many ways, but the most remarkable is this:

"He proposed that this city of 4,400 people acquire its own electric system from a private utility company. He contributed \$100,000 toward the purchase."

Private utility interests tried to block that deal, but Banker Graham put it through. Meanwhile, most other bankers scream that such things are "Socialism" and the "Welfare State."

Price Increases Never Were Worse

The rate of price increases since April of 1950—nearly 10 per cent annually for living costs and 20 per cent for wholesale prices—represents about the steepest price increases and the worst experience in American price history.

—From a staff report issued April 1 by the Joint Congressional Economic Committee.

Who Spends Most?

Who spends the most money on political campaigns? Not trade unionists!

Who says so? The New York Times, known throughout the world for accurate news accounts, reported Oct. 8 "the labor political budgets are far smaller than those of their opponents."

THE LAST WORD By Duffy

We are occasionally upset by the values which are placed on various and sundry activities as reflected by the so-called free press of today.

A case in point is the "play" given to two news items of Wednesday, February 14.

One man who has given more pleasure to the nation than hundreds upon thousands of others combined was Lloyd C. Douglas. He wrote "The Robe" one of the great masterpieces of literature of our times. He wrote "The Magnificent Obsession" and "White Banners" and numerous other books which will rank as tops in the years to come.

Lloyd C. Douglas died and the story of his death was buried under a small headline in the inside of a lot of newspapers including the Springfield newspapers.

On page one, however, with a two column head occupying a position of considerable prominence, was the story of a gun-crazy boarder who killed a widow somewhere in Indiana, then shot himself to death.

How long can the press sink toward the news of this passing world? Can it be possible that the minds of newspaper men of today are so atrophied that they are willing to feed the public a murder and suicide story with a double column head on page one—then bury the news of the death of a great man? Apparently that seems to be the case.

We've pointed these glaring discrepancies in our way of life before, but we had hoped that in previous cases the error was just a slight error in judging. Now it begins to look as though the newspapermen of today think most of us as morons and would rather read of murder and rape and arson than of more worthwhile news.

Leopards and Their Spots

Some patriotic citizens have been getting excited over the fact that certain capitalists have been shipping oil and other war materials to Red China via Japan all through the Korean conflict.

Immediately after the outbreak of the war the principal American oil companies were requested by the Government not to ship oil to China or other Communist nations. Robt. Barnett of the State Department's office of China affairs says "the response was immediate and affirmative." In short, the boys all promised that they would be very good, but something went wrong somewhere and the oil has been oozing through in large quantities.

Why anybody should be surprised about all this is in itself a great surprise. There is no instance on record of any capitalist having failed to go right after it if he could see a fat profit anywhere in the offing. Capitalists have consistently sold arms and equipment to the "enemy" through neutral countries in time of war. This may seem "subversive" to the naive, but it really isn't if you understand the workings of our economic system. A capitalist can be no more expected to forego profits for moral considerations than a starving wolf could be expected to pass up a juicy steak. Its in the very nature of the beast.

—Industrial Worker

Million a Day!

The Standard Oil Company of New Jersey reported that its total profit in 1950 amounted to \$408 million, an increase of \$132 million, or 32 per cent, over that of the year before.

This figure puts the oil company in second place, trailing only General Motors, which had a profit last year of \$834 million. Standard Oil made more than a million dollars profit a day, including Sundays and holidays, during the past year.

A Point Well Taken

"Bragging may not bring happiness," says a fisherman, "but no man who has caught a large fish goes home through the alley."

Not Big Enough

Customer: "One mouse trap, please, in a hurry — I have to catch a bus."
Clerk: "Sorry, sir our traps don't come that big."

REFLECTIONS

By Raymond S. Hofses

WHEN THIS WRITER stood with President Truman in the firing of General Douglas MacArthur he was motivated by two considerations, neither of which were based upon an opinion of what might be the best military or political strategy in the handling of the trouble in Korea. For all the writer knows both may be either right or wrong.

Our stand reflected (1) a conviction that a soldier should carry out policy and not make it and (2) that no nation is going to even remotely resemble a political democracy unless the military is subject to the orders of the civil government.

AS DEFENDERS AND critics of the two principles are arguing the case, however, there is nothing really pleasant in the desires of either side. Mr. Truman's opponents say he and his Secretary of State are following a namby-pamby policy that will keep American troops battling back and forth on the Korean peninsula and, incidentally, getting wounded, killed and enslaved as prisoners of war for a long, long time. They want to push right into Manchuria, up through China and, eventually, into Russia — which latter nation, many argue, is the real enemy that must be defeated anyway.

It's to that point of view that attention is now directed.

IN ALL LOGIC, those millions of Americans who vote as though they want the capitalist private-profit economy to continue to be "the American way of life" should be howling right now—as, indeed, many of them are—for an all-out and direct attack upon the Soviet Union. Socialists, who have a different "way" in mind and are interested in scrapping rather than preserving private capitalism, could just as logically oppose such a bloody enterprise. But Socialist opposition would be merely academic; by deciding for capitalism the people also decided for atom bombs under conditions that make them more blessed to give than to receive.

The slogan for such a war is ready and slightly shopworn. Capitalists — and workers who think like capitalists — could truthfully plead that they are fighting for

"Living Room" which is the English translation of Herr Hitler's "Lebensraum."

AMERICANS WHO VOTE for capitalism may not know it, but their wishes are being vetoed by Communism. Every nation and every square mile of ground that is controlled by Communists is that much "Living Room" taken away from American capitalism. And when it is understood that Russia alone constitutes a sixth of the earth's surface upon which it is impossible to sell surpluses or re-invest profits, it should be understood that any further expansion of Russian arms or Russian ideas is going to put capitalism's breath of life in very short supply.

Already the economy that most Americans seem to prefer has been forced to resort to the most uncivilized devices to keep breathing. To maintain even the pretense of business — and profits — as usual, capitalism is now giving things away by the many billion dollars' worth. Likewise it is using the labor of people and the exhaustible resources of the nation to produce more billions worth of guns and planes and ships and other things which simply can't be offered for sale on the local market because the people who make those things have no use for them in their daily lives.

A monstrous national debt and constantly-rising inflation, caused by the dope that capitalism uses to keep from strangling from relatively unlimited material abundance in a shrinking capitalist world, has raised the vexing question of how long American capitalism can exist under that kind of artificial respiration. It is pretty widely conceded that the answer to that question must be made with atom bombs.

Steam vs. Diesel

Fewer and few steam locomotives are being built in the United States. Of the 2,420 locomotive power units now on order, which is, incidentally a new record, 20 are steam, four are electric and the others are Diesels.

Some observers are wondering what would happen to the Diesels if enemy attacks crippled the oil supply.

ONE MILLION TAKERS

How much money can you earn by doing hard and useful work for a full year? \$3,000? ... \$4,000? ... \$5,000?

And how would you like to have that much given to you without working at all? It can be done, you know. That is if you already have a certain amount of "jack" to begin with. For this is capitalism — "to him that hath is given."

What we are leading up to is a comment on the news, published recently, that the great American Telephone and Telegraph Company now has a full million stockholders. What does that mean? Well, it means that there are that many people who are able to take a part of what the 60-odd million American workers produce. And they don't have to do a tap of work.

At present prices and dividend rates, if you have only a little more than \$50,000 you can "buy into" A. T. & T. and get \$3,000 per annum in comfortable quarterly payments. Less than \$60,000 will get you \$4,000. And less than \$85,000 worth of stock ownership will bring the postman to your door with \$5,000.

We state the figures without any rancor against the people who play that game. So long as capitalism is the system under which we live, we'd like to stand in the receiving line ourselves—and no apologies offered.

It must be "nice" to be able to go into the market place and demand food that somebody else grew, clothing that somebody else made and a modern automobile that somebody else stood at an assembly line to produce for you. Well, all you've got to do to enjoy that kind of privilege and power is invest enough dollars. You don't have to know anything about the business. In fact, you don't have to know what the business is intended to do. A few years ago there was the interesting story of a prohibition zealot who was drawing his free rations from a distillery. He didn't know.

Why are we talking about this game. One answer is that you may be helped to understand why it is that "hard work gets you nothing," as so many hard workers agree. It takes a lot of exploiting to pay a million people for owning. And the Telephone Company isn't the only source of easy money for those who already have some money. And if you think a bit you'll know that workers' "milk" must be weakened if so much "cream" is to be skimmed off the top.

"Wouldn't you take it if you had the chance?" asks a defender of the legal racket. He thinks he's got us, of course. But we'll go father than he. Our question is, "Would you invest in the development of the nation's resources if you didn't have a chance of getting more back than you put in it?" And we'll answer that one too. Not on your life, we wouldn't!

Well, what are we kicking about? The answer is the system of private ownership ... the system that permits some people to own what all the people need ... the system that enables owners to take what workers make.

It's the system that's to blame; not those individuals who take advantage of it. The only individuals whom we blame are the great majority who pay the bill ... who permit owners to ride upon their backs ... who will wait about high prices and big national debts and increasing taxes ... and who go right on voting to keep that kind of racket legal.

IF—
If they'd use their power to socialize the sources of wealth and produce for us instead of for profit. Then they wouldn't have to belong to the have-not group upon whose shoulders owners ride and from who is taken even that which they have—Reading Labor Advocate.

Is This Patriotic?

Ruml Urges Corporations to Spend War Profits to Avoid Taxes

There are many patriotic Big Businessmen. Why don't they rise up and publicly protest against those who claim to speak for them? For example, Beardsley Ruml.

During the Second World War, as LABOR reported at the time, he thought up and put over the "Ruml plan." It was a scheme to relieve rich men of taxes on their war profits. Government officials warned that this scheme would deprive Uncle Sam of billions of dollars needed to fight the war. That's exactly what happened.

Now Ruml breaks into public print again with a speech urging business men to "spend" their war profits rather than pay taxes. He says any corporation which pays excess profits taxes is guilty of "poor management," and suggests its managers should be "fired."

An excess profits tax dollar, Ruml told business men, is a "cheap dollar" for a corporation. Why?

Because, if it is spent, most of it comes out of Uncle Sam's pockets, and it costs the corporation very little.

Thus, Ruml pointed out, "smart" corporation managers can turn the excess profits tax into a "subsidy" from Uncle Sam, by SPENDING dollars for advertising, big salaries and similar extravagances, instead of PAYING them to their country in taxes.

Of course, Ruml was merely

bringing out into the open, and brazenly urging as a general business policy, something which went on during both World Wars and is being repeated in the present war and defense emergency.

For example, this newspaper has frequently called attention to the way corporations spend extra-large sums on advertising, rather than pay war profits taxes.

Now business newspapers report that "advertising budgets are swelling to the largest dimensions ever." "Record spending of 1950 will be surpassed in 1951." "Advertisers indicate they'll spend more this year."

So far has this gone that, at a recent convention of the Association of National Advertisers, a speaker from the conservative New York University felt it necessary to warn against "excessive spending on advertising as a means to reduce taxes."

Such things do not "sit well" with the American people, whose sons are fighting and dying in Korea. They believe that those who profit from war should pay their fair share of the cost of the conflict.

It's high time for patriotic Big Business men to publicly rebuke the Rums and thus clean their own house. The rich, who have most at stake, would lose most from a lost war.—Labor.